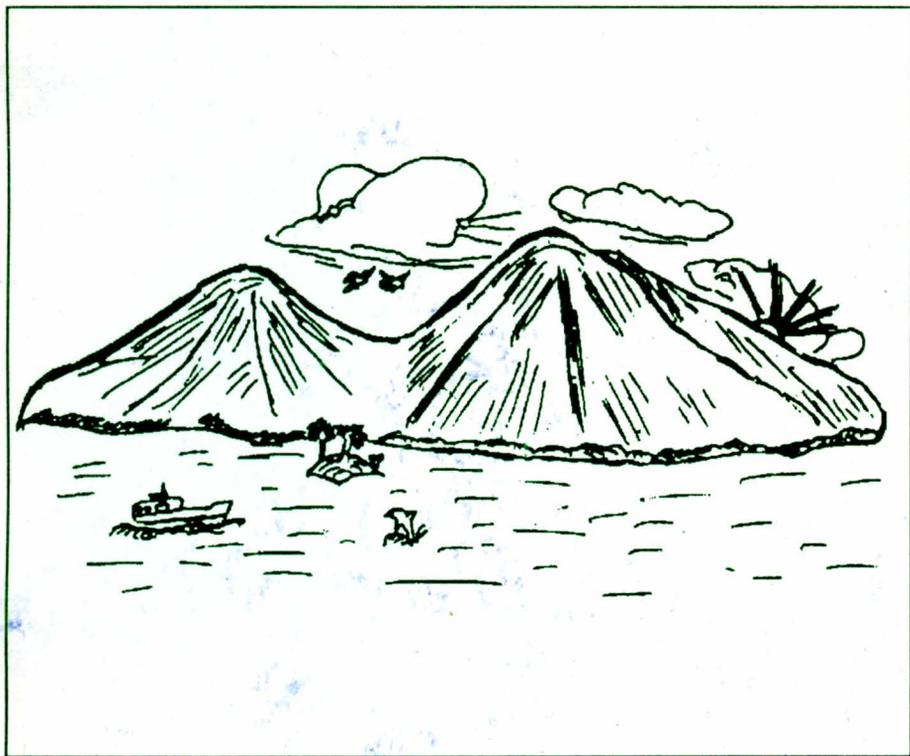

Mga Vella Ipébisallang Kitè Law-law su Vellang Sangiré

Niyallingke su Vellang Visaya, Filipino, vuru Inglisé

Sangiré

**Mga Vella Ipébisallang Kitè
Law-law su Vellang Sangiré**

Niyallingke su Vellang Visaya, Filipino, vuru Inglisé

**Mga Sinultihan nga Magamit Nato Adlaw-adlaw sa Sinultihang Sangil
Gihubad usab sa Sinultihang Binisaya, Filipino, ug Ininglis**

**Mga Salitang Ginagamit Natin Araw-araw sa Wikang Sangil ay Isinalin
din sa Wikang Bisaya, Filipino, at Ingles**

**Words We Speak Everyday in Sangil
Translated Into the Languages of Visayan, Filipino, and English**

A Sangil-Visayan-Filipino-English Phrasebook

Compiled by:

Donald and Brenda Scheller

Illustrations by:

Norhan A. J. Patong (cover)

Daniel R. Elkins, Omar Sharief B. Patadon

Mitchell D. Bayo, Nathaniel T. Tianero

**SUMMER INSTITUTE OF LINGUISTICS - PHILIPPINES, INC.
TRANSLATORS 1999 PUBLISHERS**

Published
in cooperation with the
Commission on Philippine Languages
and the
Department of Education, Culture, and Sports
Manila, Philippines

Additional copies of this publication
maybe obtained from:

Book Depository
P.O. Box 2270 CPO
1099 Manila

This book or any part thereof may be copied or adapted and reproduced for use by any entity of the Department of Education, Culture, and Sports without permission from the Summer Institute of Linguistics. If there are other organizations or agencies who would like to copy or adapt this book we request that permission first be obtained by writing to:

Summer Institute of Linguistics
P.O. Box 2270 CPO
1099 Manila

Sangil
Phrasebook
2nd Edition, 2nd Printing

45.10-999-3C 57.20PQ-994022N
ISBN 971-18-0288-0

Printed in the Philippines
SIL Press

REPUBLIC OF THE PHILIPPINES
DEPARTMENT OF EDUCATION, CULTURE AND SPORTS
Meralco Avenue, Pasig, Metro Manila

OFFICE OF THE SECRETARY

Foreword

The islands, forests, and mountains of our country are home to many distinct cultural communities, each with its own language and tradition. Their cultures are integral pieces of the beautiful mosaic that is the Filipino nation.

We owe a debt of gratitude to our countrymen from the cultural communities. Through the centuries their customs, languages, and noble spirit have contributed to the development of our national character. As we gain greater understanding of these cultures, we can only take greater pride in the remarkable richness of our Filipino heritage.

For these reasons, it is imperative that the languages and traditions of the Filipino cultural communities be preserved. This book, in the language of a cultural community, is intended to assist in that preservation. It is designed to build reading and comprehension skills and to expand knowledge through the medium of the reader's own language. This first language approach to learning builds pride in the mother tongue and makes reading a rewarding experience. The skills and confidence thus acquired help equip the reader to pursue further education in the national language.

The Department of Education, Culture and Sports is pleased to introduce this book, the most recent in a series designed to promote literacy in the cultural communities. In serving these communities, the good of the entire nation is served.

Andrew Gonzalez
ANDREW GONZALEZ, FSC
Secretary

Vella Pékasé

Paméntageng u libro ini piyà pamandang kararemonang u vellang Sangiré masaw mavella, vuru lay mga dingange kellete vellang Visaya, vellang Filipino vuru vellang Inglisé.

Mga tawmatang Sangiré mumanéna su ranteré u dunge tataw kalavokange. Kapélong u mga ranteré ene su kapondowang u Pilipinasé tanaè su daw sakopé u Davao del Sur vuru Sarangani, lay su sowang Ladiyangasé. Vellang Sangiré su daw libro ini nébuwà bò u tatarong taranusang Balut. I vella ini mélagidé su mga vella su kapang u Indonesia su kapondowang u Pilipinasé sasaè.

Piyà duwampuwo pà batange vuru tatiyane su idà u vellang Sangiré, kellete a, b, d, e, é, g, h, i, k, l, ll, m, n, ng, o, p, r, s, t, u, v, w, y vuru isébà pankà u vella (').

Hullupé u vellang Sangiré mésusung u vellang Filipino, liyung bò u batang tataw. Sapallati, batang u Sangiré *é*, hullupée mélagidé katiyò su tingiré u batang *u* su vellang Inglisé *but*. Mga vella kellete *ée*, *gébéké*, vuru *pékasé* piyàe batang *é* ene su dawngé. Saù, batang u Sangiré *ll*, hullupée papatane kélli: mapékunu dilanu su mallangé lay su likudé su dawngé u morongu; bò matakàu dilanu saù su pondollé u morongu. Mga vella kellete *llollo*, *mapullè*, vuru *llumallingalla* piyàe batang *ll* ene su dawngé. Saù, batang u Sangiré *v*, hullupée mélagidé katiyò su dingange *v* su vellang Inglisé, gaydé tingire kullay. Batang *v* su vellang Sangiré mékowà kélli: kowàko viviréu kumiko kébi; allyè tumbù su isinu. Akidò,

tingiré *v* ene pakasikomay bò u tingiré *v* su vellang Inglisé. Mga vella kellete *valle*, *viviré*, vuru vavo piyàe batang *v* ene su dawngé. Pangkà u vella ene (') mapakay médingang métatundugé su mga batang lima ene nilénàe su vavone, sapallati *à*, *è*, *i*, *ò*, vuru *ù*. Pangkà ene médingang métatundugé lay su mga vella piyà kotòe batang *é*, gaydé taya liména su kallétasé, sapallati *matamisé*.

Mga vella su vellang Sangiré, Visaya, Filipino, vuru Inglisé taya masaw madirò, kellete mga vella nàallingke kébi. Gaydé nasullate kéille vella ipébella séngkavella.

Allapé ikami libro ini mépasilaw kapiyang pallasé u vellang Sangiré vuru lay katambang papébisalla vuru papérénsilibang umaté isille pà vella.

Manginsukullé ikami kellete si J. Bahiyang Patong déduwaning J. Bojang Astang nangalling su vellang Sangiré. Manginsukullé ikami lay kellete si J. Juanita Recente vuru J. Nenita Bayani, népasinaw makanteré vellang Visaya vuru Filipino, matundugé.

Libro ini nitarimbérute vuru nitambangke bò u libro kamona nékowà i Arthur Lightbody déduwaning Kathleen Lightbody bò u Summer Institute of Linguistics. Bila piyà papébella allakay pasinaw mapiya makanteré su libro véru ini manallimà ikami. Mapakay ipavava si:

Donald & Brenda Scheller
SIL, Nasuli, Malaybalay City
8700 Bukidnon
allakay si:
J. Bojang Astang
8015 Sarangani Davao del Sur

Pasiuna

Ang katuyoan niining libro mao ang paghatag ug sinulat nga sumbanan sa kasagarang sinultihan sa Sangil uban ang katugbang hubad sa Binisaya, sa Filipino ug Ininglis.

Ang mga tawong Sangil nanimuyo sa tulo ka kinadak-ang lugar sa amihanang Pilipinas dapit sa kabaybayonan sa Provincia sa Davao del Sur ug Sarangani ug usab sa ciudad sa Dadiangas. Ang kasayuran sa pinulongang Sangil nga ania niining maong libro kinuha gikan sa mga pumopuyo sa Balut Island. Kining pinulongan nahisakop sa Indonesian-Southern Philippine nga pinulongan.

Kawhaan ug upat ang mga litra ug simbolo ang gigamit sa Sangil. Kini mao ang mga litra a, b, d, e, é, g, h, i, k, l, ll, m, n, ng, o, p, r, s, t, u, v, w, y ug kudlit (').

Ang Sangil nga pinulongan litokon sama sa Filipino gawas sa tulo ka litra. Pananglitan, ang litrang *é* sa Sangil litokon susama sa pulong sa Ininglis nga *but* ug mao man usab sa pulong sa Sangil nga *éé* 'o-o', *gébéké* 'trabaho', ug *pékasé* 'una'. Ang Sangil nga litra *ll* litokon pinaagi sa pagkurba sa dila pataas ug balik paubos. Makita kini sa pulong nga *lollo* 'botilya', *mapullè* 'mopauli' ug *llumallingalla* 'hangad'. Ang litra *v* sa Sangil litokon sama sa katugbang sa Ininglis apan ang tunog ipagawas pinaagi sa simod ug dili sa ibabaw nga ngipon. Sa maong paagi ang tunog mahinay nga pagkalitok. Makita kini sa Sangil nga pulong *valle* 'balay', *viviré*

'simod' ug *vavo* 'ilaga'. Ang kudlit (') mahimutang ug ikudlit sa ibabaw ning mosunod nga lima ka mga litra, pananglitan sa *á, è, ì, ò* ug *ù*. Mahimutang usab kini sa mosunod nga mga pulong nga nagtapos sa litrang *é*, apan kini dili ikudlit, pananglitan sa pulong nga *matamisé* 'asukar'.

Ang pagkasulti sa Sangil, Binisaya, Filipino ug Ininglis mahimong dili magkatakdo-ay pagkahubad sa matag pulong. Unsa ang nahisulat mao ang natural nga paagi sa pagsulti sa matag pinulongan.

Gilauman nga kining maong libro makapabukas sa kabililhon sa Sangil nga pinulongan ug makahagit sa panagsultihanay ug pagsinabtanay sa mga miagsusulti niining mga pinulongan.

Mapasalamaton kami kang G. Bahiyang Patong ug G. Bojang Astang alang sa paghubad sa Sangil. Mapasalamaton usab kami kang Gng. Juanita Recente ug Gng. Nenita Bayani, consultants sa Binisaya ug Filipino.

Kining libro inusab ug gidungan nga edisyon sa nahipatik niadtong 1983 nila ni Arthur ug Kathleen Lightbody sa Summer Institute of Linguistics. Ikalipay namo pagdawat ang bisan unsang ikasulti o pagpasabut alang sa kauswagan niining maong libro. Palihog ipadala ngadto kang:

Donald & Brenda Scheller
SIL, Nasuli, Malaybalay City
8700 Bukidnon
o kang:
G. Bojang Astang
8015 Sarangani Davao del Sur

Paunang Salita

Ang layunin ng librong ito ay magbigay sanggunian ng pang-araw-araw na pag-uusap sa Sangil at ng katumbas nito sa Bisaya, Filipino at Ingles.

Ang mamayan ng Sangil ay nakatira sa tatlong kilalang baybaying lugar na dakong timog ng Filipinas sa Probinsiya ng Davao del Sur at Sarangani at saka Gen. Santos City. Ang impormasyon ng salitang Sangil sa librong ito ay galing sa mamayan ng Balut Island. Ang salitang ito ay kasapi ng pamilya ng salitang Indonesian-Southern Philippine.

Dalawampung apat na titik at simbolo ang ginagamit sa pagbabaybay ng Sangil. Ang mga ito ay a, b, d, e, é, g, h, i, k, l, ll, m, n, ng, o, p, r, s, t, u, v, w, y at ang glottal stop (ʔ).

Ang salitang Sangil ay binibigkas din kagaya ng Filipino maliban sa tatlong titik. Halimbawa, ang titik *é* ay binibigkas na kagaya ng tunog ng patinig sa Ingles ng salitang *but* at makikita sa salitang Sangil na *éé* 'oo', *gébéké* 'gawa', at *pékasé* 'una'. Ang titik *ll* sa Sangil ay binibigkas sa pamamagitan ng pagbaluktot ng dila papuntang likod ng bibig, at pagkatapos ay ibabagsak itong pabalik. Makikita ito sa salitang Sangil na *lollo* 'bote', *mapullè* 'umuwi' at *llumallingalla* 'tumingala'. Ang titik Sangil na *v* ay binibigkas na para bang kabaligtaran sa Ingles, pero ang tunog ay nalilikha sa pamamagitan ng paggamit ng mga labi at hindi ng taas na ngipin. Sa ganito kaya marahan na tunog. Makikita sa salitang

Sangil na *valle* 'bahay', *viviré* 'labi' at *vavo* 'daga'. Ang glottal stop (ʔ) ay maaaring pumatak sa mga sumusunod na limang titik at nakasulat ito sa ibabaw ng mga ito, halimbawa à, è, ì, ò at ù. At maaaring sa mga sumusunod na mga salita na nagtatapos sa titik *é*, pero hindi ito nakasulat, halimbawa *matamisé*, 'asukal'.

Ang pahayag sa Sangil, Bisaya, Filipino at Ingles ay maaaring hindi eksaktong salin ng bawat salita. Nakasulat ito sa natural na gamit ng bawat salita.

Umaasang ang librong ito na makapaghayag ng kayamanan ng salitang Sangil at mahikayat ang pakikipag-usap at magkaintindihan ang bawat isa na gumagamit ng mga salitang ito.

Nagpapasalamat kami kay G. Bahiyang Patong at G. Bojang Astang sa pagsalin sa Sangil. Pinasasalamatan din namin sina Gng. Juanita Recente at Gng. Nenita Bayani, tumulong sa Bisaya at Filipino, naayon sa pagkasunod-sunod.

Ang librong ito ay binago at pinalawak na edisyon na nalathala noong 1983 ni Arthur at Kathleen Lightbody ng Summer Institute of Linguistics. Kahit anong puna o mungkahi para sa ikabubuti ng librong ito ay tinatanggap. Ipaabot lang ito:

Donald & Brenda Scheller
SIL, Nasuli, Malaybalay City
8700 Bukidnon
o kaya:
G. Bojang Astang
8015 Sarangani Davao del Sur

Preface

The purpose of this book is to provide a written reference of common conversation in Sangil and its equivalents in Visayan, Filipino and English.

The Sangil people reside predominantly in three main coastal areas of the southern Philippines in the Provinces of Davao del Sur and Sarangani and also in Gen. Santos City. The Sangil language data in this book came from residents of Balut Island. This language is a member of the Indonesian-Southern Philippine language family.

Twenty-four letters and symbols are used in spelling Sangil. These are a, b, d, e, é, g, h, i, k, l, ll, m, n, ng, o, p, r, s, t, u, v, w, y and the glottal stop (').

The Sangil language is pronounced the same as Filipino, except for three letters. For example, the Sangil letter *é* is pronounced somewhat like the vowel sound in the English word *but* and occurs in such Sangil words as *éé* 'yes', *gébéké* 'work', and *pékasé* 'first'. The Sangil letter *ll* is pronounced by curling the tongue up and back in the mouth, then flapping it forward. It occurs in such Sangil words as *lollo* 'bottle', *mapullè* 'to go home' and *llumallingalla* 'to look upward'. The Sangil letter *v* is pronounced somewhat like its counterpart in English, but the sound is produced by using both lips and not the upper teeth. Thus it is a softer sound. It occurs in such Sangil words as *valle* 'house', *viviré* 'lip', and *vavo*

'rat'. The glottal stop (') may occur following these five letters and is printed above them, for example à, è, ì, ò, and ù. It also occurs following words ending with the letter *é*, but it is not printed, for example *matamisé* 'sugar'.

The statements in Sangil, Visayan, Filipino and English may not always be exact word-for-word translations of each other. What is written is a natural way they are spoken in each language.

It is hoped that this book will reveal the richness of the Sangil language and will encourage communication and mutual understanding among the speakers of these languages.

We are grateful to Mr. Bahiyang Patong and Mr. Bojang Astang for the Sangil translation. We also thank Mrs. Juanita Recente and Mrs. Nenita Bayani, consultants in Visayan and Filipino, respectively.

This book is a revised and expanded edition of the one published in 1983 by Arthur and Kathleen Lightbody of the Summer Institute of Linguistics. Any comments or suggestions for improvement of this present volume are welcome. Please send them to:

Donald & Brenda Scheller
SIL, Nasuli, Malaybalay City
8700 Bukidnon

or to:

Mr. Bojang Astang
8015 Sarangani Davao del Sur

TABLE OF CONTENTS

SANGIRÉ

BINISAYA

Mga Panalliyuwang Alleng	Mga Pulingalan . . . [15]
Mga Papanginsombaré vuru Kakitéa	Mga Pangomusta ug Pagpananghid 2
Su Dalleng	Sa Dalan 2
Su Valle	Sa Balay 4
Papéniyatà	Pagbisita 10
Papagukung	Panagsinultihanay . . . 10
Mga Vella Mapiya Sénggà	Uban nga mga Maayong Sulti 14
Mga Kakivo vuru Sasémpù	Mga Pangutana ug Tubag 20
Mga Dadoré	Mga Sugo 26
Séntaranakeng	Ang Pamilya 32
Gakédé	Kabanay 34
Papétung vuru Kakang	Pagluto ug Pagkaon . . 42
Biyasé u mga Kavaviyaré	Klase sa mga Pagkaon 44
Mga Papérampedé	Mga Lamas/ Panakot 44
Tupasé	Mga Meryenda 46
Mga Dukù vuru Kang	Mga Utanon ug Pagka-on 50
Mga Vuwang Kayu	Mga Prutas 52
Kinà	Karne 54

TABLE OF CONTENTS

FILIPINO

ENGLISH

Mga Panghalíp	Pronouns	[15]
Pagbati at Pamamaalam	Greetings and Leave Takings	3
Sa Daan	On Path	3
Sa Bahay	At Home	5
Pagdalaw	Visiting	11
Pakikipag-usap	Conversation	11
Mga Ibang Mabuting Salita	Other Good Sayings	15
Mga Tanong at Sagot	Questions and Answers	21
Mga Utos	Commands	27
Ang Mag-anak	The Family	33
Mga Kamag-anak	Relatives	35
Pagluluto at Pagkain	Cooking and Eating . .	43
Uri ng mga Pagkain	Kinds of Food	45
Pampalasa	Seasonings	45
Mga Meryenda	Snacks	47
Mga Gulay at Pagkain	Vegetables and Staples	51
Mga Prutas	Fruit	53
Karne	Meat	55

TABLE OF CONTENTS

SANGIRÉ	BINISAYA
Mga Panginunang	Mga Imnonon 56
Mga Pakè u Valle	Mga Butang sa Balay . 60
Papamilang	Pag-ihap 64
Kulléta	Kwarta 66
Papamélli vuru	Pagpamalit ug
Papédollong	Paghangyo 70
Papélosé vuru	Paghulam ug
Papépalosé	Pagpahulam 72
Mga Gagédang u Avà	Balatian 80
Mga Pallabotuwang u Avà	Parti sa Lawas 90
Mga Kakanowà	Mga Kalihukan 98
Mga Gahédang u daw	Mga Pagbati
Nawng 102
Su Valleng Papangadikang	Sa Eskwelahan 110
Papangadi Vella	Pagtoon sa Sinultihan . 112
Mga Sullaté	Mga Sulat 116
Llulang vuru	Pagkarga ug
Sasake	Pagsakay 122
Mga Timpu	Mga Panahon 132
Waktu	Oras 136
Law vuru Rébi	Adlaw ug Gabii 136

TABLE OF CONTENTS

FILIPINO

ENGLISH

Mga Inumin	Beverages	57
Mga Kagamitan sa Bahay	Household Items	61
Pagbilang	Counting	65
Pera	Money	67
Pagbili at Pagtawad	Buying and Bargaining	71
Paghiram at Pagpapahiram	Borrowing and Lending	73
Karamdaman	Sickness	81
Bahagi ng Katawan	Parts of the Body	91
Mga Kilos	Actions	99
Mga Damdamin	Feelings	103
Sa Paaralan	At School	111
Pag-aaral ng Wika	Language Learning	113
Mga Sulat	Letters	117
Pagkakarga at Pagsakay	Cargo and Transportation	123
Kalagayan ng Panahon	The Seasons	133
Pagsasabi ng Oras	Time	137
Araw at Gabi	Day and Night	137

TABLE OF CONTENTS

SANGIRÉ

BINISAYA

Mga Waktung Bisalla	Panahon 138
Mga Law Séngkahadé	Mga Adlaw sa usa ka Semana 140
Mga Waktung Sasambaiyang	Mga Oras sa Pag-ampo 142
Duniya	Ang Kalibutan 146
Mga Ballaniyawa	Mga Hayop 150
Mga Kinà	Isda 156
Mga Biyasé u Manù	Langgam 162
Mga Sapang Dallukù	Mananap 166

TABLE OF CONTENTS

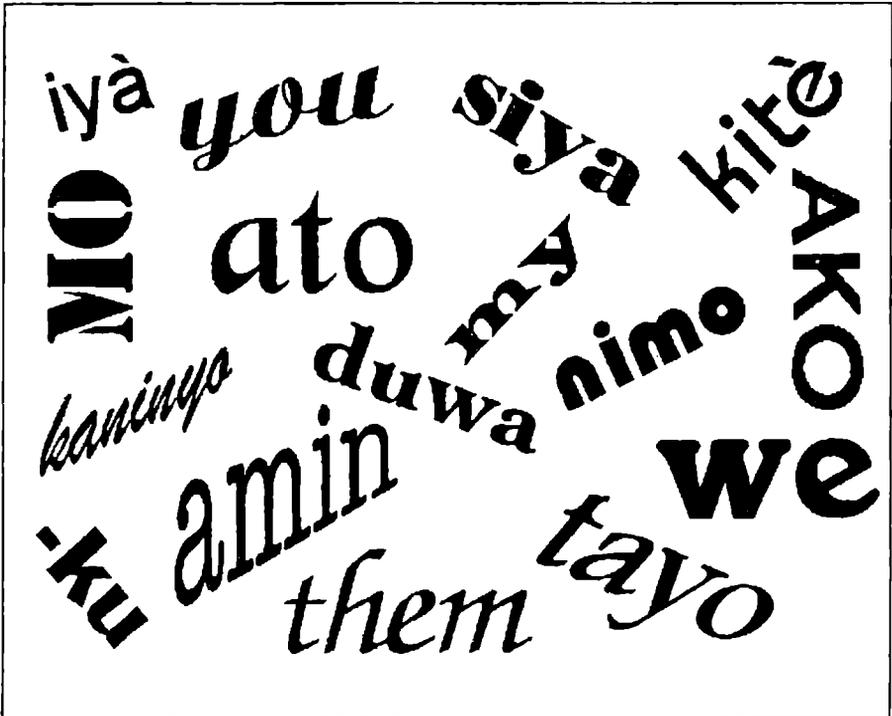
FILIPINO	ENGLISH
Panahon	Time Expressions . . . 139
Mga Araw ng isang Linggo	Days of the Week 141
Mga Oras ng Pananalangin	Times of Prayer 143
Ang Mundo	The World 147
Mga Hayop	Animals 151
Isda	Fish 157
Ibon	Birds 163
Mga Kulisap	Insects 167

Mga Panalliyuwang Alleng

Mga Pulingalan

Mga Panghalip

Pronouns

Pronoun Class 1

SANGIRÉ	BINISAYA	FILIPINO	ENGLISH
Singular			
iyà	ako	ako	I
kaw	ikaw	ka/ikaw	you
siye	siya	siya	he/she/it
Dual			
kaduwa	-	-	we(two incl)
kadéni	-	-	we(two excl)
duwa	-	-	you(two)
déduwa	-	-	they(two)
Plural			
kitè*	kita*	tayo*	we(incl)*
kami	kami	kami	we(excl)
kame	kamo	kayo	you
sille	silá	silá	they
<hr style="width: 25%; margin-left: 0;"/> <p>*Sapallati: (Pananglitan, Halimbawa, For example)</p> <p style="margin-left: 40px;">Pilipino <i>ikitè</i>. Pilipino <i>kita</i>. Pilipino <i>tayo</i>. <i>We are Filipinos.</i></p>			

Pronoun Class 2

SANGIRÉ	BINISAYA	FILIPINO	ENGLISH
Singular			
-ku*	nako (ako)*	ko (akin)*	my/I*
-(n)u	nimo (imo)	mo (iyo)	your/you
-(n)e	niya (iya)	niya (kaniya)	his/he hers/she its/it
Dual			
kaduwa	-	-	our/we(two incl)
kadéni	-	-	our/we(two excl)
duwa	-	-	your/you(two)
déduwa	-	-	their/they(two)
Plural			
kitè	nato (ato)	natin (atin)	our/we(incl)
kami	namo (amo)	namin (amin)	our/we(excl)
kame	ninyo (inyo)	ninyo (inyo)	your/you
sille	nila (ila)	nila (kanila)	their/they
<hr style="width: 25%; margin-left: 0;"/>			
*Sapallati: (Pananglitan, Halimbawa, For example)			
valleku		Ningàku.	
balay nako (akong balay)		Gikuha nako.	(Akong gikuha.)
bahay ko (aking bahay)		Kinuha ko.	(Aking kinuha.)
my house		I got (it).	

Pronoun Class 3

SANGIRÉ	BINISAYA	FILIPINO	ENGLISH
Singular			
si siyà*	kanako*	sa akin*	to me*
si kaw	kanimo	sa iyo	to you
si siye	kaniya	sa kaniya	to him/her/it
Dual			
si kaduwa	-	-	to us(two incl)
si kadéni	-	-	to us(two excl)
si duwa	-	-	to you(two)
si déduwa	-	-	to them(two)
Plural			
si kitè	kanato	sa atin	to us(incl)
si kami	kanamo	sa amin	to us(excl)
si kame	kaninyo	sa inyo	to you
si sille	kanila	sa kanila	to them
<hr style="width: 25%; margin-left: 0;"/>			
*Sapallati: (Pananglitan, Halimbawa, For example)			
<p>Nigélli ini <i>si siyà</i>. Gihatag kini <i>kanako</i>. Ibinigay ito <i>sa akin</i>. This was given <i>to me</i>.</p>			

**Mga Papanginsombaré vuru Kakitéang:
Su Dalleng, Su Valle**

**Mga Pangomusta ug Pagpananghid:
Sa Dalan, Sa Balay**

Mga Pagbati at Pamamaalam: Sa Daan, Sa Bahay

**Greetings and Leave Takings:
On the Path, At the House**

SANGIRÉ**Mga Papanginsombaré
vuru Kakitéang**

1. Assalamu alaykum.
2. Alaykum issalam.

Su Dalleng

1. Ho/O Ilaw!/Ho/O Inay!
2. Bò u apa ikaw, Papà?
3. Bò u apa iduwa, Babù?
4. Bò u apa ikame, Ilaw?
5. Sung apa ikaw, Inang?
6. Sung apa iduwa, Ondè?
7. Sung apa ikame, Inay?
8. Sene ménti, Mà/Inà.
9. Iyà mamè su anung kame, Pù.

BINISAYA**Mga Pangomusta ug
Pagpananghid**

1. Ang kalinaw mag-uban kanimo.
2. Ang kalinaw mag-uban usab kanimo.

Sa Dalan

1. O Pare!/O Mari!
2. Asa ka gikan, Tiyo?
3. Diin mong duha gikan, Tiya?
4. Asa mo gikan, Pare?
5. Asa ka moadto, Mari?
6. Asa mong duha moadto, Dong?
7. Asa mo moadto, Day/ Inday?
8. Diha lang, Tatay/Nanay.
9. Moadto ako sa inyoha, Lolo/Lola.

FILIPINO**Mga Pagbati at
Pamamaalam**

1. Sumaiyo ang kapayapaan.
2. At sumaiyo rin ang kapayapaan.

Sa Daan

1. O Pare!/O Mare!
2. Saan ka galing, Tiyo?
3. Tiya, saan kayo nanggaling?
4. Saan kayo galing, Pare?
5. Saan ka pupunta, Kumare?
6. Iho, saan kayo pupunta?
7. Saan kayo pupunta, Inéng?
8. Diyan lang, Itay/Inay.
9. Pupunta ako sa inyo, Lolo/Lola.

ENGLISH**Greetings and Leave
Takings**

1. Peace be unto you.
2. And upon you peace.

On the Path

1. Hi Friend! (male/female)
2. Uncle, where are you coming from?
3. Auntie where are you(du) coming from?
4. Where are you(pl) coming from, Friends? (from one man to another)
5. Friend, where are you going? (from one woman to another)
6. Boys, where are you(du) going?
7. Girls, where are you(pl) going?
8. Over there, Dad/Mom.
9. I am going to your(pl) place, Grandpa/Grandma.

SANGIRÉ**BINISAYA**

10. Mapiya mawkadé, Papà.	10. Maayong buntag, Tiyo.
11. Mapiya mallangè law,
Babù.	11. Maayong udto, Tiya.
12. Mapiya vavéaw, Pù.	12. Maayong hapon,
Lolo/Lola.
13. Mapiya rébi, Inang.	13. Maayong gabii, Mari.
14. Mésimayte, Ilaw.	14. Magsaylo na, Pare.
15. Mansawse iyà, Kakà.	15. Maglahos na ko,
Manong/Manang.
16. Mégàe, Ondè.	16. Magbulag na ta, Dong.
17. Sumarete/Sumareko iyà,
Ilaw.	17. Moagi/Agi na lang ko,
Pare.

Su Valle**Sa Balay**

1. Ho/O Ilaw!/Ho/O Inay!	1. Maayo!
2. Hate Ilaw./Hate Inay.	2. Dayon.
3. Ikame atì!	3. Kamo diay!

FILIPINO

10. Magandang umaga pô,
Tiyo.
11. Magandang tanghali pô,
Tiya.
12. Magandang hapon pô,
Lolo/Lola.
13. Magandang gabi,
Kumare.
14. O sige, Pare.
15. Tutuloy na ako,
Kuya/Ate.
16. Maghiwalay na tayo,
Iho.
17. Napadaan lang ako,
Pare.

Sa Bahay

1. Tao pô!
2. Pasok pô kayo./
Pasok ka.
3. Kayo pala!

ENGLISH

10. Good morning, Uncle.
11. Good noon, Auntie.
12. Good afternoon,
Grandpa/Grandma.
13. Good evening, Friend.
(from one woman to
another)
14. We'll just pass by (each
other), Friend. (from
one man to another)
15. I will continue on/keep
going now. (said to an
older brother/sister)
16. Boy, we'll part now.
17. I'll just pass by, Friend.
(from one man to
another)

At the House

1. Hello! Is anyone home?
(called to a
male/female)
2. Yes, come in, Friend.
(response to a
male/female)
3. Oh, it's you(pl)!

SANGIRÉ

4. Dangengko ikame.
5. Panawséko su dawngé.
6. Mékitéangke si kaw,
Ilaw.
7. Kamonate ikami si
duwang Papà, Babù.
8. Iyà mapullèe, Pù.
9. Dumallengke ikadéni,
Mà/Inà.
10. Lumintùko ikami, Ilaw.
11. Péballive saù, Kakà.
12. Pakapiyave su
dadallenang ikame.
13. Aé, méballi kete, Papà.

BINISAYA

4. Saka mo.
5. Sulod diri.
6. Adto na ko, Pare.
7. Mag-una lang kami
ninyong duha, Tiyo ug
Tiya.
8. Mouli na ko, Lolo/Lola.
9. Molakaw na ming
duha, Tatay/Nanay.
10. Adto na mi, Pare.
11. Balik balik lang,
Manong/Manang.
12. Pag-ayo-ayo lang sa
inyong lakaw.
13. O, mobalik lang ko,
Tiyo.

FILIPINO

4. Umakyat pô kayo.
5. Tuloy pô kayo.
6. Magpaalam na ako, Pare.
7. Mauuna na pô kami sa inyong dalawa, Tiyo at Tiya.
8. Uuwi na ako, Lolo/Lola.
9. Lalakad na kaming dalawa, Itay/Inay.
10. Bababâ/Aalis na kami, Pare.
11. Balik uli, Kuya/Ate.
12. Mag-ingat kayo sa inyong paglalakad.
13. Oo, babalik ako, Tiyo.

ENGLISH

4. (You pl) Come on up.
5. (You pl) Come inside.
6. I will be leaving you now, Friend. (from one man to another)
7. We'll(pl excl) go on ahead (of you two), Auntie and Uncle.
8. I'll go home now, Grandpa/Grandma.
9. We(du) will go now, Dad/Mom.
10. We(pl excl) must be leaving now, Friend. (from one man to another)
11. Come again. (said to an older brother/sister)
12. (You pl) Have a good trip.
13. Yes, I'll certainly come back, Uncle.

Papényatà, Papagukung, Mga Vella Mapiya Sénggà

**Pagbisita, Panagsinultihanay,
Uban nga mga Maayong Sulti**

**Pagdalaw, Pakikipag-usap,
Mga Ibang Mabuting Salita**

Visiting, Conversation, Other Good Sayings

SANGIRÉ**Papéniyatà**

1. Kaiyangko, Ilaw.
2. Tawmatang apa ikaw su karéngang?
3. Bò u apa ikaw kélli ini?
4. Su apa kapaménanengu jamang ini?
5. Makapanavang si siyà ikaw?
6. Apa mapanavangku si kaw?
7. Méniyatà kéte iyà.
8. Vute dadéntanu i?
9. Aé, vute dadéntaku karébi bò u Digusé.
10. Mapiya paménang vanuwang kame.
11. Kapuku sini. Mareneré vanuwa ini.
12. Mapakay maniyapé iyà si kame?

Papagukung

1. Kellapave ikaw, Ilaw?

BINISAYA**Pagbisita**

1. Lingkod mo.
2. Taga asa gyud ka?
3. Asa ka gikan karon?
4. Asa ka karon nagpuyo?
5. Makatabang ka ba nako?
6. Unsay akong ikatabang nimo?
7. Nagbisita lang ko.
8. Karon ka lang miabot?
9. O, gahapon lang ko nag-abot gikan sa Digos.
10. Ang inyong lugar maayong puy-an.
11. Gusto nako diri, kay malinawon nga lugar.
12. Mahimo ba nga retratohan ta ka?

Panagsinultihanay

1. Komusta ka, Pare?

FILIPINO**Pagdalaw**

1. Upo pô kayo./Maupo ka.
2. Taga saan pô ba kayo talaga?
3. Saan kayo galing ngayon?
4. Saan kayo nakatira ngayon?
5. Matutulungan mo ba ako?
6. Anong maitutulong ko sa iyo?
7. Dumadalaw lang ako.
8. Kararating mo lang ba?
9. Oo, kararating ko lang kahapon galing sa Digos.
10. Magandang tirahan ang inyong lugar.
11. Gusto ko rito, dahil tahimik na lugar.
12. Maari bang kunan ko kayo ng larawan?

Pakikipag-usap

1. Kumusta ka, Pare?

ENGLISH**Visiting**

1. Sit down, Friend.
2. Where are you from originally?
3. Where did you just come from?
4. Where are you residing now?
5. Can you help me?
6. What can I do for you?
7. I just came to visit.
8. Have you just arrived?
9. Yes, I came just yesterday from Digos.
10. Your(pl) place is a nice place to live.
11. I like it here; it is peaceful.
12. May I take your(pl) picture?

Conversation

1. How are you, Friend?

SANGIRÉ

2. Kakakowàeve, Ilaw.
3. Piyà kinà su apeng?
4. Piyà lavò.
5. Apa naysallètà si kaw?
6. Nékapulla ikaw?
7. Tabeyà, Ilaw, piyà dallenangku bò.
8. Iyà masasaw.
9. Méballi ikaw, Ilaw.
10. Esè ini maungangéng.
11. Isiye métaralasing.
12. Ati ba?/Ati o?
13. Hate ba?
14. Uvade, météngkallangè saù génang u virasé.
15. Karéngang ba?
16. Ta apate virasé, maning sénsupa.
17. Kapuwanguve, mésaballée.

BINISAYA

2. Mao ra gihapon, Pare.
3. Duna bay isda sa baybay?
4. Dunay daghan.
5. Unsay nahitabo sa imoha?
6. Naunsa ka?
7. Tabi lang, Pare, duna ko'y lakwan unya.
8. Nagdali ako.
9. Balik lang, Pare.
10. Utokan kining lalaki.
11. Palahubog siya.
12. Diay ba?/Ma-o ba?
13. Dili ba?/'Di ba?
14. Matud nila magtaas usab ang presyo sa bugas.
15. Tinuod ba?
16. Wala na'y bugas, bisag usa ka supa.
17. Pasagdi, magpailub lang ta.

FILIPINO

2. Katulad ng dati, Pare.
3. Mayroon bang isda sa baybayin?
4. Mayroon marami.
5. Anong nangyari sa iyo?
6. Napaano ka?
7. Pasensiya kana, Pare, may pupuntahan ako mamaya.
8. Nagmamadali ako.
9. Balik ka, Pare.
10. Ang lalaking ito ay matalino.
11. Siya'y lasenggo.
12. Talaga?
13. Hindi ba?/Di ba?
14. Sinabi daw nila, na tataas ulit ang halaga ng bigas.
15. Totoo ba?
16. Wala nang bigas, kahit isang tasa man lang.
17. Pabayaang mo, magtiis lang tayo.

ENGLISH

2. The same, Friend.
3. Is there fish at the shore?
4. There are many.
5. What happened to you?
6. What is the matter with you?
7. Please excuse me, Friend, I have somewhere to go later.
8. I'm in a hurry.
9. Come back, Friend.
10. This fellow is intelligent.
11. He/she is a drunkard.
12. Is that so?/Really?
13. That's right, isn't it?
14. They say, the price of rice will rise again.
15. Is that really true?
16. There isn't any rice left, not even a cup.
17. It will be okay, just endure it.

SANGIRÉ

18. Mavu mékahandà si kitè.
19. Ikaw dumalleng su Ladiyangasé i?
20. Aé, bila kapung Mavu.
21. Taya dumalleng iyà, bila timpung vanuwa dàì.
22. Apa nipasinawng matimadé ene su umbaseng nikowà dàì kéngì?
23. Kunge uvade, “Alliyè saù vallikay gébéké dàì. Kowà mapiya.”
24. Nangimangke isiye.

Mga Vella Mapiya Sénggà

1. Kapuwangute ba.
2. Anuwi.
3. Kalliyuwangete i.
4. Kelle ...
5. Bila madive ikaw ...
6. Kallalliyune ...

BINISAYA

18. Dios lang ang mahibalo kanato.
19. Mularga ka ba karon sa Dadiangas?
20. O, kon motugot ang Dios.
21. Dili ko magbiyahe kon dautan ang panahon.
22. Unsay gitambag sa tigulang niadtong ulitawong nakahimo ug dautan kagabii?
23. Siya miingon, “Ayaw pag-usba ang imong nahimo nga dautan. Ang maayo maoy himo-a.”
24. Nagtuo siya kaniya.

Uban nga mga Maayong Sulti

1. Wa’y sapayan.
2. Ku-an.
3. Katapusan na kini.
4. Murag ...
5. Kon di ka gusto ...
6. Pagkahuman niadto ...

FILIPINO

18. Diyos ang bahala sa atin.
19. Pupunta ka ngayon sa Gen. Santos City?
20. Oo, kung ipahihintulot ng Diyos.
21. Hindi ako magbiyahe kung hindi maganda ang panahon.
22. Ano ang payo ng matanda sa binata na may ginawang masama kagabi?
23. Sinabi raw niya, "Huwag mong ulitin ang gawang masama. Gumawa ng mabuti."
24. Naniwala na siya.

Mga Ibang Mabuting Salita

1. Walang anuman.
2. Kuwán.
3. Katapusan na ito.
4. Parang ...
5. Kung ayaw mo naman ...
6. Pagkatapos noon ...

ENGLISH

18. God will take care of us(pl incl) all.
19. Are you going to Gen. Santos City today?
20. Yes, if God permits.
21. I won't travel if the weather is bad.
22. What did the elder advise the young man who got in trouble last night?
23. They say he said, "Don't do those bad things anymore. Do what's good."
24. He believed him.

Other Good Sayings

1. You are welcome.
2. What do you call it?
3. This is the last.
4. As if ...
5. If you don't want to ...
6. After that ...

SANGIRÉ

7. Andì.
8. Kasingkatengku.
9. Papamandaku ...
10. Kénawngku ...
11. Naùve kélle ene ...
12. Kapuku manandu deng umulléu.
13. Bò u jamang ene sallateng kélli ini ...
14. Lumiyung i.
15. Kellenete ba.
16. Mapuwo sulle saamaté.
17. Manginsukullé su Mavu ikité.
18. Métikè iyà.

BINISAYA

7. Siguro.
8. Nahibalo ko.
9. Pagtan-aw ko ...
10. Abi nako ...
11. Ngano kaha ...
12. Hina-ut unta nga tas-an pa ang imong kinabuhi.
13. Sukad niadto hangtod karon ...
14. Gawas niini.
15. Sige.
16. Daghan salamat.
17. Magpasalamat ta sa Dios.
18. Matulog na ko.

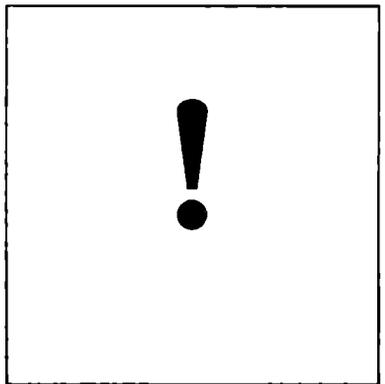
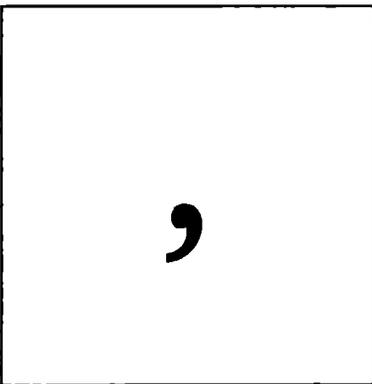
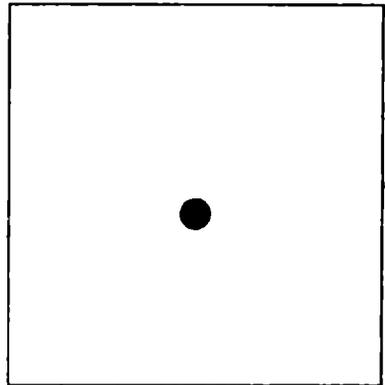
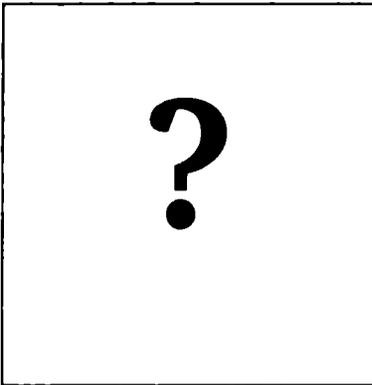
FILIPINO

7. Siguro./Baka./Maaari.
8. Alam ko.
9. Palagay ko ...
10. Akala ko'y ...
11. Bakit kaya ...
12. Nawa'y humaba pa ang iyong buhay.
13. Magmula noon hanggang ngayon ...
14. Maliban dito.
15. Sige na.
16. Maraming salamat.
17. Magpapasalamat tayo sa Diyos.
18. Matutulog na ako.

ENGLISH

7. Maybe./Perhaps.
8. I know.
9. I think ...
10. I supposed (incorrectly) ...
11. I wonder why ...
12. May you have a long life.
13. Since that time until now ...
14. Except for this.
15. That's alright/settled. Okay, go ahead.
16. Thank you very much.
17. Let us(pl incl) give thanks to God.
18. I'm going to sleep now.

Mga Kakivò vuru Sasémpù, Mga Dadoré
Mga Pangutana ug Tubag, Mga Sugo
Mga Tanong at Sagot, Mga Utos
Questions and Answers, Commands

SANGIRÉ**Mga Kakivò vuru
Sasémpù**

1. Isay?
2. Isay dingangu?
3. Isiye rapiku matikang su daw nawngku.
4. Isay allenge?
5. I Junjun allenge.
6. Apa?
7. Apa i?
8. Sanggutéku.
9. Apa e?
10. Valliyunge.
11. Apa e?
12. Tatapang koprasé.
13. Apa kowatengu?
14. Ta apateve.
15. Ngellèe?
16. Ngellèe diménta isille?

BINISAYA**Mga Pangutana ug
Tubag**

1. Kinsa?
2. Kinsay imong kauban?
3. Minahal kong higala siya.
4. Kinsa ang iyang ngalan?
5. Si Junjun ang ngalan niya.
6. Unsa?
7. Unsa ni?
8. Akong sanggot.
9. Unsa na?
10. Iyang atsa.
11. Unsa to?
12. Pogon.
13. Unsay imong gibuhat?
14. Wa man.
15. Kanus-a?
16. Kanus-a pa nag-abut sila?

FILIPINO**ENGLISH****Mga Tanong at Sagot****Questions and Answers**

1. Sino?	1. Who?
2. Sino ang kasama mo?	2. Who is your companion?
3. Siya'y matalik kong kaibigan.	3. He/she is my very good friend.
4. Anong pangalan niya?	4. What is his/her name?
5. Junjun ang pangalan niya.	5. His name is Junjun.
6. Ano?	6. What?
7. Ano ito?	7. What is this?
8. Aking karit.	8. It's my scythe.
9. Ano iyan?	9. What is that?
10. Kaniyang palakol.	10. It's his axe.
11. Ano iyon?	11. What is that over there?
12. Pugon.	12. Copra roasting grill/shed.
13. Ano ang ginagawa mo?	13. What are you doing?
14. Wala naman.	14. Nothing special.
15. Kailan?	15. When?
16. Kailan pa sila dumating?	16. When did they arrive?

SANGIRÉ

17. Ingkà ba.
18. Ngellèè mébuwà lansa ene?
19. Jéaw vavéaw.
20. Su apa?
21. Su apa valleng kakanenang mapiya sini?
22. Pà ene, su sémbékang padiyang.
23. Su apa pékawateng allillusé sini?
24. Sene, masandigé su padiyang ene.
25. Naùve?
26. Naùve ikaw kélli ini?
27. Kapukuve.
28. Naùve taya?
29. Sabape, iyà madive.
30. Kellapa?
31. Kellapa mékowà?
32. Mullave kawateng.

BINISAYA

17. Ambot lang.
18. Kanus-a maglarga ang lantsa?
19. Ugma sa hapon.
20. Asa?
21. Asa ang maayong kan-anan dinhi?
22. Tua didto, sa atbang sa merkado.
23. Asa ang mag-aayo sa rilo dinhi?
24. Tua didto, duol sa merkado.
25. Ngano man?
26. Nganong gihimo mo kini?
27. Kagustohan ko man.
28. Nganong dili?
29. Tungod, kay di ko gusto.
30. Unsaon?
31. Unsaon pagbuhat?
32. Sayon ra pagbuhat.

FILIPINO

17. Aywan ko lang./Hindi ko alam.
18. Kailan aalis ang lantsa?
19. Bukas ng hapon.
20. Saan?
21. Saan mayroong masarap na kainan dito?
22. Doon, sa kabila ng palengke.
23. Saan ang manggagawa ng relo dito?
24. Doon, malapit sa palengke.
25. Bakit?
26. Bakit mo ginawa ito?
27. Gusto ko.
28. Bakit hindi?
29. Kasi, ayaw ko.
30. Paano?
31. Paano gumawa?
32. Madaling gawin.

ENGLISH

17. I don't know.
18. When will the launch depart?
19. Tomorrow afternoon.
20. Where?
21. Where is there a good place to eat here?
22. Over there, across from the market.
23. Where can I get a watch repaired here?
24. Over there, close to the market.
25. Why?
26. Why did you do this?
27. I wanted to.
28. Why not?
29. Because, I don't want to.
30. How?
31. How do you make it?
32. It's easy to make it.

SANGIRÉ

33. Kellapa kallengù u
biyahing kame?
34. Sédéaw vuru sérébi
ménti.
35. Si say?
36. Si say i, pansong ini?
37. Si siye.
38. Si say kambing ene?
39. Tatahuwange turangku.
40. Mapakay ...?
41. Mapakay iyà apikangu?
42. Aé, dumallengke
ikaduwa!
43. Mapakayteve ngatengku
sorò?
44. Taya deng mà, ta apa
pisusé.
45. Piyà ...?
46. Piyà dingangu, Ilaw?

BINISAYA

33. Unsa ang kadugayon sa
inyong biyahe?
34. Usa ka adlaw ug usa
ka gabii lang.
35. Kang kinsa?/Kinsay
tag-iya?
36. Kang kinsa ning lapis?
37. Iyaha.
38. Kinsay tag-iya nianang
mga kanding?
39. Ang tag-iya akong
magulang.
40. Mahimo ba ...?
41. Mahimo bang ubanan
ko nimo?
42. O, tana!
43. Mahimo bang kuha-on
ko na ang akong
kwintas?
44. Di pa, kay wa pa'y
kwarta.
45. Duna ba'y ...?
46. Duna ka ba'y kauban,
Pare?

FILIPINO

33. Gaano katagal ang biyahe ninyo?
34. Isang buong araw lang./Maghapon lang.
35. Kanino?
36. Kaninong lapis ba ito?
37. Sa kaniya.
38. Kaninong kambing ba iyan?
39. Ang may-ari ay ang kapatid ko na mas matanda sa akin.
40. Puwede ...?/Maari ...?
41. Maari bang samahan mo ako?
42. Sige, lalakad na tayo!
43. Maaari bang kunin ko na ang kuwintas?
44. Hindi pa puwedeng makuha, dahil wala pa'ng pera.
45. May ...?/Mayroon ...?
46. May kasama ka ba, Pare?

ENGLISH

33. How long was your(pl) trip?
34. Just one full day.
35. Whose?
36. Whose pencil is this?
37. It's his/hers.
38. Whose goats are those?
39. The owner is my older brother/sister.
40. Is it okay to ...?/May...?
41. Would you go with me?
42. Sure, let's(du) go!
43. May I get my necklace now?
44. Not yet, because I've been given no money.
45. Is there ...?
46. Do you have a companion, Friend?

SANGIRÉ

47. Ta apà. Sésaku.
 48. Piyà nanako sinsingu?
 49. Aé, piyà nanako ba.

Mga Dadoré

1. Etèko sini.
2. Panavanayko iyà!
3. Vavayko akè.
4. Lekeséko tukadé.
5. Déndungko dumpaing.
6. Kakéditayte.
7. Iyàkote.
8. Ikawte.
9. Inghà ute.
10. Apiko si siyà.
11. Parédoy iyà.
12. Karaveséko!
13. Pandayko.
14. Alliyè pésandé!
15. Daringirayko.
16. Giayko lamà iyà.

BINISAYA

47. Walâ. Ako lang usa.
 48. Duna ba'y nagkawat sa imong singsing?
 49. O, dunay nagkawat.

Mga Sugo

1. Dali diri.
2. Tabangi ko!
3. Dalhi ko ug tubig.
4. Ablihi ang pultahan.
5. Sirhi ang bintana.
6. Pasagdi lang.
7. Ako na lang.
8. Ikaw lang.
9. Ikaw ang mag-igo.
10. Uban ka sa akoa.
11. Hulati ko.
12. Pagdali!
13. Tan-awa.
14. Ayaw pagsaba!
15. Paminawa ko.
16. Tagai ko'g plato.

FILIPINO

47. Walâ. Nag-iisa ako.
48. May nagnakaw ba ng iyong singsing?
49. Oo, may nagnakaw.

Mga Utos

1. Halika rito.
2. Pakitulungan mo ako!
3. Dalhan mo ako ng tubig.
4. Buksan mo ang pinto.
5. Isara mo ang bintana.
6. Bayaan mo na./
Hindi bale.
7. Ako na lang.
8. Ikaw na lang.
9. Bahala ka.
10. Sumama ka sa akin.
11. Hintayin mo ako.
12. Dali!
13. Tingnan mo.
14. Huwag kang maingay!
15. Makinig ka.
16. Bigyan mo ako ng pinggan.

ENGLISH

47. None. I am alone.
48. Did someone steal your ring?
49. Yes, someone stole it.

Commands

1. Come here.
2. Help me!
3. Bring me some water.
4. Open the door.
5. Close the window.
6. Never mind.
7. I'll do it.
8. You do it.
9. It's up to you.
10. Come with me.
11. Wait for me.
12. Hurry up!
13. Look at that.
14. Be quiet!
15. Listen to me.
16. Give me a plate.

SANGIRÉ

17. Dakote!
18. Onggòko tahuyu.
19. Tabeya.
20. Alliyè babà!
21. Kédiko.
22. Panaté.
23. Abunayko.
24. Alliyè pérarangeré!
25. Alliyè panéllidé i!
26. Vavékeyko ikami.

BINISAYA

17. Adto na!
18. Palihog, itunol ang toyo.
19. Tabi.
20. Ayaw sa'!
21. Usa' pa.
22. Paghinay.
23. Pagbantay.
24. Ayaw pagtiaw-tiaw!
25. Ayaw pagkupti!
26. Istoriahhi mi.

FILIPINO

17. Lakad na!
18. Pakiabot ang toyo.
19. Makikiraan nga pō./Iskyus lang.
20. Huwag muna!
21. Sandali lang.
22. Dahan-dahan lang.
23. Mag-ingat ka.
24. Huwag kayong magbiruan!
25. Huwag mo itong galawin!
26. Kwentuhan mo nga kami.

ENGLISH

17. Get going now!
18. Please pass the soy sauce.
19. Excuse me./Please let me by.
20. Don't go on ahead!
21. Just a moment.
22. Go more slowly.
23. Be careful./Take care.
24. Don't tease each other!
25. Don't touch this!
26. Tell us a story.

Séntaranakeng, Gakédé
Ang Pamilya, Kabanay
Ang Mag-anak, Mga Kamag-anak
The Family, Relatives

SANGIRÉ**Séntaranakeng**

1. Su apa mga gahullangu?
2. I yamà dasì su mallangè,
i ninà vavà su sawré.
3. Sene su valle.
4. Su apa paménaneng i
papàu?
5. I papàku ikapaménange
su likudé u maségité.
6. Viyaré deng yamangu?
7. Éé, gaydé inangku
natete su tawng simare.
8. Ikame pilla anà u
séngkataw?
9. Ikami waw anà u
séngkataw.
10. Ikaw ba kayakanenge?
11. Bayneve, iyà
katuwalliyange.
12. Pillate umulléu?

BINISAYA**Ang Pamilya**

1. Asa ang imong amahan
ug inahan?
2. Ang akong amahan naa
sa taas, ug ang akong
inahan didto sa sapa.
3. Naa diha sa balay.
4. Asa nagpuyo ang imong
tiyo?
5. Ang akong tiyo nagpuyo
sa likud sa simbahan.
6. Buhi pa ba ang imong
amahan?
7. O, pero ang akong
inahan namatay
niadtong miaging tuig.
8. Pila ang imong igsoon?
9. Walo mi nga magsoon.
10. Ikaw ba ang
kinamagulangan?
11. Dili, ako ang
kinamanghuran.
12. Pila na ang imong edad?

FILIPINO**Ang Mag-anak**

1. Nasaan ang mga magulang mo?
2. Ang tatay pô ay nasa itaas, at ang nanay pô naman ay nasa ilog.
3. Nandiyan pô sa bahay.
4. Saan nakatira ang iyong tiyo?
5. Ang aking tiyo ay nakatira sa likuran ng simbahan.
6. Buhay pa ba ang tatay mo?
7. Oo, pero namatay ang nanay ko noong nakalipas na taon.
8. Ilan ang mga kapatid mo?
9. Walo kaming magkakapatid.
10. Kayo ba ang panganay?
11. Hindi pô, ako ang bunso.
12. Ilang taon ka na?

ENGLISH**The Family**

1. Where are your parents?
2. My father is upstairs, and my mother is at the river.
3. There at the house.
4. Where does your uncle live?
5. My uncle lives behind the church.
6. Is your father still living?
7. Yes, but my mother died last year.
8. How many brothers and sisters do you have?
9. There are eight of us(pl excl).
10. Are you the eldest?
11. No, I am the youngest.
12. How old are you?

SANGIRÉ

13. Tawmpuwo duwa umulléku.
14. Ikaw piyàe kapétunangu/savanu?
15. Taya deng, maruwa/umbaseng deng iyà.
16. Nakasavate.
17. Piyàe anà ikame?
18. Piyàe anàku lima.
19. Tataw esè, dalluwa vavinay.
20. Apa gébékéu?
21. Mébaelé iyà.

Gakédé

1. yamà
2. inà
3. anà esè
4. anà vavinay
5. sava
6. kapétunang
7. vaw esè

BINISAYA

13. Treynta'y dos ang akong edad.
14. Duna ka na bay asawa/bana?
15. Wala pa, dalaga/ulitawo pa ko.
16. Minyo na.
17. Duna ka bay mga anak?
18. Oo, na'a na koy lima ka anak.
19. Tulo ka lalaki ug duha ka babaye.
20. Unsa imong trabaho?
21. Mag-uuma ako.

Kabanay

1. amahan
2. inahan
3. anak nga lalaki
4. anak nga babaye
5. bana
6. asawa
7. biyudo

FILIPINO

13. Tatlumpu't dalawa na ako.
14. May asawa ka na ba?
15. Wala pa, dalaga/ binata pa ako.
16. Meron na akong asawa.
17. Mayroon ka bang mga anak?
18. Oo, mayroon na akong limang anak.
19. Tatlong lalaki at dalawang babae.
20. Ano ang iyong trabaho?
21. Magsasaka ako.

Mga Kamag-anak

1. ama
2. ina
3. anak na lalaki
4. anak na babae
5. asawa
6. asawa
7. biyudo/balo

ENGLISH

13. I am thirty-two years old.
14. Do you have a wife/husband?
15. No, I (female/male) am still single.
16. Yes, I am married.
17. Do you(pl) have children?
18. Yes, I have five children.
19. Three boys and two girls.
20. What do you do for a living?
21. I'm a farmer.

Relatives

1. father
2. mother
3. son
4. daughter
5. husband
6. wife
7. widower

SANGIRÉ

8. vaw vavinay
9. kahiyang
10. vuntupusigé esè
11. vuntupusigé vavinay
12. tuwalli
13. turang
14. katuwalliyang
15. kayakaneng
16. yupung
17. puyung
18. gahulang
19. séntaranakeng
20. papà
21. babù
22. pinaranà
23. anà u séngkataw
24. téngédé minsang
25. yaneng
26. ipagé esè
27. ipagé vavinay

BINISAYA

8. biyuda
- 9.trato
10. igsoon nga lalaki
11. igsoon nga babaye
12. manghod
13. magulang
14. kamanghuran
15. kamagulangan
16. apohan
17. apo
18. ginikanan
19. pamilya
20. uyo-an
21. iya-an
22. pag-umangkon
23. paryente
24. ig-agaw tigtagasa
25. ugangan
26. bayaw
27. bilas

FILIPINO**ENGLISH**

8. biyuda/balo	8. widow
9. nobyo/nobyá	9. fiancé/fiancée
10. kapatid na lalaki	10. brother
11. kapatid na babae	11. sister
12. kapatid na mas bata sa akin	12. younger sibling
13. kapatid na mas matanda sa akin	13. elder sibling
14. bunso	14. youngest child
15. panganay	15. eldest child
16. lolo/lola	16. grandparent
17. apo	17. grandchild
18. magulang	18. parents
19. pamilya/mag-anak	19. family
20. tiyo/tiyuhin	20. uncle
21. tiya/tiyahin	21. aunt
22. pamangkin	22. nephew/niece
23. kamag-anak	23. close relative (same generation)
24. pinsang-buô	24. first cousin
25. biyenan	25. parent-in-law
26. bayaw	26. brother-in-law
27. hipag	27. sister-in-law

SANGIRÉ

28. manurang
29. rapì
30. esè
31. vavinay
32. kadiyò katiyò
33. dalliyò
34. umbaseng
35. maruwa

36. matimadé
37. lampung
38. dingang
39. tawmata
40. lawang

BINISAYA

28. umagad
29. higala/amigo
30. lalaki
31. babaye
32. masuso
33. bata
34. ulitawo
35. dalaga

36. tigulang
37. silingan
38. kaoban
39. tawo
40. kaaway

FILIPINO

28. manugang
29. kaibigan
30. lalaki
31. babae
32. sanggol
33. bata
34. binata
35. dalaga
36. matandang tao
37. kapitbahay
38. kasama
39. tao
40. kaaway

ENGLISH

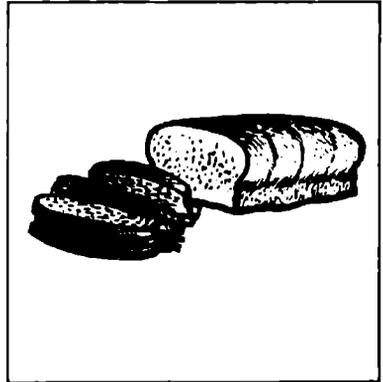
28. son/daughter-in-law
29. friend
30. male
31. female
32. infant/baby
33. child
34. young man (unmarried)
35. young woman
(unmarried)
36. old person
37. neighbor
38. companion
39. person
40. enemy

**Papétung vuru Kakang, Biyasé u mga Kavaviyaré,
Mga Papérampedé, Tupasé**

**Pagluto ug Pagkaon, Klase sa mga Pagkaon,
Mga Lamas/Panakot, Mga Meryenda**

**Pagluluto at Pagkain, Uri ng mga Pagkain,
Pampalasa, Mga Meryenda**

**Cooking and Eating, Kinds of Food,
Seasonings, Snacks**

SANGIRÉ**Papétung vuru Kakang**

1. Apa katarungu su kandillu ene?
2. Nanasàe pariyà iyà piyà lalaùe tauré.
3. Mélaha kinà iyà.
4. Apa kapunu dadélling?
5. Koiyòku kinà itonkà.
6. Iyà narutung vuru nallow lay.
7. Apa kapunu inunang?
8. Kapuku manginung kapi.
9. Kédiko, pasarokako akè mihang.
10. Kumangke ikitè.
11. Kangko mapiya; alliyè kameya ikame.
12. Malléngang karéngang kang ini.
13. Masingkà ikaw manasà.
14. Tambayko saù.

BINISAYA**Pagluto ug Pagkaon**

1. Unsa ang imong giluto sa maong kaldero?
2. Magluto na lang ko ug paliya sagulan ug itlog.
3. Magtula ako ug isda.
4. Unsa ang gusto nimong sud-an?
5. Ang ampay nako isda nga sinugba.
6. Gigutom ako ug giuhaw usab.
7. Unsay gusto nimong imnon?
8. Gusto ko moinom ug kape.
9. Usa pa, mag-init ko ug tubig.
10. Mangaon na ta.
11. Pangaon mo ug maayo; ayaw mo kaulaw.
12. Lami kaayo kining pagka-on.
13. Maayo ka moluto.
14. Dugangi pag usab.

FILIPINO**Pagluluto at Pagkain**

1. Anong niluluto mo sa kaldero na iyan?
2. Nagluluto lang ako ng ampalaya na may itlog.
3. Maglalaga ako ng isda.
4. Anong gusto mong ulam?
5. Ang paborito ko ay inihaw na isda.
6. Nagugutom ako at nauuhaw.
7. Anong gusto mong inumin?
8. Gusto kong uminom ng kape.
9. Sandali, magpapakulo ako ng tubig.
10. Kumain na tayo.
11. Kumain kayong mabuti; huwag kayong mahiya.
12. Talagang masarap ang pagkaing ito.
13. Mahusay kang magluto.
14. Kumuha ka pa.

ENGLISH**Cooking and Eating**

1. What are you cooking in that cooking pot?
2. I'm just cooking ampalaya with eggs.
3. I'll boil some fish.
4. What viand would you like?
5. My favorite is roasted fish.
6. I'm hungry and also thirsty.
7. What would you like to drink?
8. I would like to drink coffee.
9. Just a moment, I'll boil some water.
10. Let's(pl incl) eat now.
11. (You pl) Eat heartily; don't be bashful.
12. This meal is very delicious.
13. You are a good cook.
14. Have some more.

SANGIRÉ

15. Alliyè deng, iyà naede.

16. Tabeyà, giyayko akè.

17. Saamaté.

Biyasé u mga Kavaviyaré

1. dadélling

2. kang

3. ravoré

4. savo

5. tauré

6. virasé u vatadé

Mga Papérampedé

1. ahosé

2. anagé

3. bataang

4. betsing

5. budaké

6. kadiyà

7. kitsapé

8. lana

9. liya

BINISAYA

15. Di na ko, busog na ko.

16. Palihog tagai ko ug tubig.

17. Salamat.

Klase sa mga Pagkaon

1. sud-an

2. kan-on

3. lugaw

4. sabaw

5. itlog

6. bugas mais

Mga Lamas/Panakot

1. ahos

2. sibuyas/bumbay

3. tanglad

4. betsin

5. asin

6. kalamunggay

7. kitsap

8. mantika

9. luy-a

FILIPINO

15. Ayaw ko na, busog na ako.
16. Pahingi pô ng tubig.
17. Salamat pô.

Uri ng mga Pagkain

1. ulam
2. kanin
3. lugaw
4. sabaw
5. itlog
6. bigas na mais

Pampalasa

1. bawang
2. sibuyas
3. tanglad
4. vetsin
5. asin
6. malunggay
7. ketsap
8. mantika
9. luya

ENGLISH

15. No, thank you, I'm full.
16. May I please have a drink of water?
17. Thank you.

Kinds of Food

1. viand
2. rice (cooked)
3. rice gruel/porridge
4. broth/soup
5. egg
6. ground corn/corn grits

Seasonings

1. garlic
2. onion
3. lemon grass
4. MSG
5. salt
6. horse radish leaves
7. ketchup
8. cooking oil
9. ginger

SANGIRÉ

10. matamisé
11. paminta
12. risa
13. sukà
14. tahuyu

Tupasé

1. amiké
2. luping mayputang
3. galeta
4. pang

BINISAYA

10. asukar/asukal
11. paminta
12. atsal
13. suka
14. toyo

Mga Meryenda

1. _____
2. biku
3. biskwit
4. pan

FILIPINO

10. asukal/matamis
11. paminta
12. sili
13. suka
14. toyo

Mga Meryenda

1. —
2. biko
3. biskuwit
4. tinapay

ENGLISH

10. sugar
11. black pepper
12. red pepper
13. vinegar
14. soy sauce

Snacks

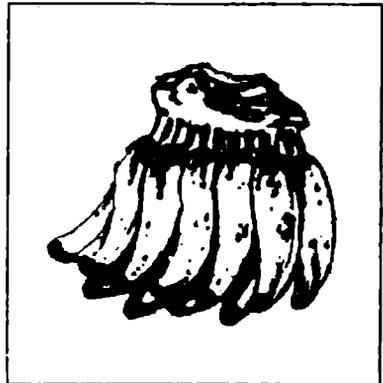
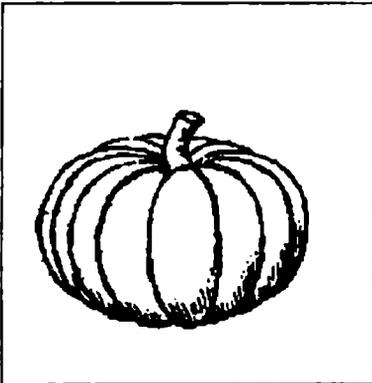
1. sweet, deep-fried rice treat
2. sweetened rice cake
3. biscuit/cracker
4. bread

Mga Dukù vuru Kang, Mga Vuwang Kayu, Kinà, Mga Panginunang

Mga Utanon ug Pagka-on, Mga Prutas, Karne, Mga Imnonon

Mga Gulay at Pagkain, Mga Prutas, Karne, Mga Inumin

Vegetables and Staples, Fruit, Meat, Beverages

SANGIRÉ**BINISAYA****Mga Dukù vuru Kang****Mga Utanon ug Pagka-on**

1. babasé	1. kalabasa
2. blankò	2. upo
3. dukù risa	3. atsal
4. koi	4. gabi
5. liguwati	5. alugbati
6. lugasing	6. mani
7. may	7. humay
8. nating vuwanè	8. okra
9. pariya	9. paliya
10. pawdà	10. kamoti
11. pawdà kayu	11. kamoteng kahoy
12. pitsay	12. pitsay
13. ponsò	13. dabong
14. pusong vusà	14. puso sa saging
15. ripulyu	15. ripolyo
16. sagotong	16. talong
17. samatè	17. kamatis
18. sayuti	18. sayote
19. tangkong	19. tangkong
20. témbuwayng gopang	20. monggos
21. tuvu	21. tubo

FILIPINO**ENGLISH****Mga Gulay at Pagkain****Vegetables and Staples**

1. kalabasa	1. squash (yellow)
2. upo	2. squash (white)
3. siling pula	3. bell pepper
4. gabi	4. taro
5. alugbati	5. spinach
6. mani	6. peanut
7. palay	7. rice (unhusked)
8. okra	8. okra
9. ampalaya	9. bitter melon/balsam apple
10. kamote	10. sweet potato
11. kamoteng-kahoy	11. cassava
12. petsay	12. Chinese cabbage/pechay
13. labong	13. bamboo shoots
14. puso ng saging	14. banana blossom
15. repolyo	15. cabbage
16. talong	16. eggplant
17. kamatis	17. tomato
18. sayote	18. sayote
19. kangkong	19. swamp cabbage
20. balatong/munggo	20. mung/mongo beans
21. tubo	21. sugar cane

SANGIRÉ

- 22. uvi
- 23. vanggù
- 24. vatadé
- 25. virasé
- 26. vunga

Mga Vuwang Kayu

- 1. abukadu
- 2. bayabanu
- 3. bayabasé
- 4. dulliyang
- 5. istarapolé
- 6. kakaw
- 7. kapà
- 8. lantonisé
- 9. limonsitu
- 10. limu matikang
- 11. limu ténabé
- 12. marang
- 13. nanasi
- 14. nangka
- 15. niyuré
- 16. pullingkà

BINISAYA

- 22. ubi
- 23. sitaw
- 24. mais
- 25. bugas
- 26. libgos

Mga Prutas

- 1. abokado
- 2. abana
- 3. bayabas
- 4. duryan
- 5. kaymito
- 6. kakaw
- 7. kapayas
- 8. lansones
- 9. limonsito
- 10. baongon
- 11. naranghita
- 12. marang
- 13. pinya
- 14. nangka
- 15. lubi
- 16. butong

FILIPINO

22. ubi
23. sitaw
24. mais
25. bigas
26. kabute

Mga Prutas

1. abokado
2. guyabano
3. bayabas
4. durian
5. kaimito/kaymito
6. kakaw
7. papaya
8. lansones
9. kalamansi
10. suha
11. dalanghita
12. marang
13. pinya
14. langka
15. niyog
16. buko, mura

ENGLISH

22. purple yam
23. long beans
24. corn
25. rice (husked)
26. mushroom

Fruit

1. avocado
2. soursop
3. guava
4. durian
5. star apple
6. cacao
7. papaya
8. lansones
9. small lime
10. pomelo
11. orange
12. marang
13. pineapple
14. jackfruit
15. coconut
16. young coconut

SANGIRÉ

17. rambutang
18. sallikaya
19. santolé
20. viayung
21. vusà
22. wai

Kinà

1. karakà
2. kinà
3. kurita
4. payadé
5. puray
6. saga
7. sanémpa
8. saséballikang bebe
9. saséballikang billi-billi
10. saséballikang gansu
11. saséballikang kambing
12. saséballikang karémbaw
13. saséballikang manù
14. saséballikang pabu

BINISAYA

17. rambutan
18. atis
19. santol
20. melon
21. saging
22. mangga

Karne

1. alimango
2. isda
3. kugita
4. bulad
5. kinhason
6. karning baboy
7. nukos
8. karning pato
9. karning karnero
10. karning gansa
11. karning kanding
12. karning kabaw
13. karning manok
14. karning pabo

FILIPINO

17. rambutan
18. atis
19. santol
20. pakwan
21. saging
22. mangga

Karne

1. alimango
2. isda
3. kugita
4. daing
5. tahong/halaan/tulya
6. karning-baboy
7. pusit
8. karning-pato
9. karning-tupa
10. karning-gansa
11. karning-kambing
12. karning-kalabaw
13. karning-manok
14. karne ng pabo

ENGLISH

17. rambutan
18. atis
19. santol
20. watermelon
21. banana
22. mango

Meat

1. crab
2. fish
3. octopus
4. dried fish
5. shellfish
6. pork
7. squid
8. duck
9. mutton
10. goose
11. goat
12. carabao
13. chicken
14. turkey

SANGIRÉ

15. saséballikang sapi

16. ullang u sasi

Mga Panginunang

1. akè

2. allaké

3. gatasé

4. kakaw

5. kakula

6. kapi

7. sa

BINISAYA

15. karning baka

16. pansat

Mga Imnonon

1. tubig

2. alak

3. gatas

4. sikwate

5. kok

6. kape

7. tsa

FILIPINO

15. karne ng baka
16. uláng

Mga Inumin

1. tubig
2. alak
3. gatas
4. sikulate
5. kok
6. kape
7. tsa

ENGLISH

15. beef
16. lobster

Beverages

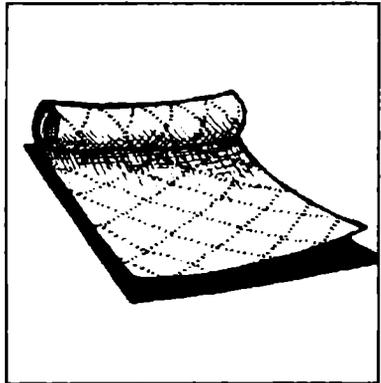
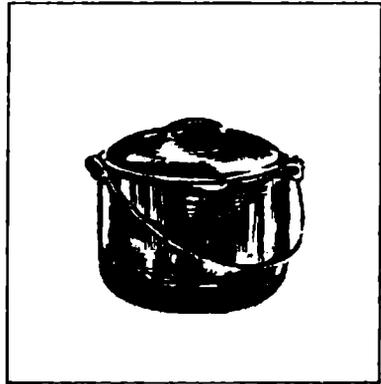
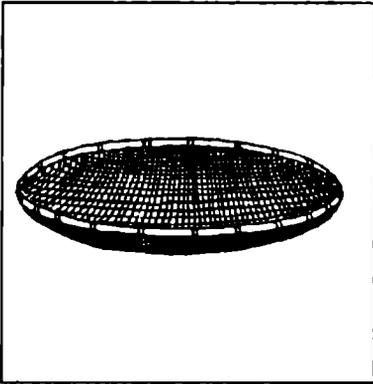
1. water
2. wine, alcoholic beverages
3. milk
4. chocolate
5. coca-cola
6. coffee
7. tea

Mga Pakè u Valle

Mga Butang sa Balay

Mga Kagamitan sa Bahay

Household Items

SANGIRÉ**BINISAYA****Mga Pakè u Valle****Mga Butang sa Balay**

1. basù
2. ipù
3. kakaiyaneng
4. kakayré
5. kakillayeng
6. kakuwaré
7. kandillu
8. kara
9. kéndi
10. kuwambò
11. lamà
12. lamisa
13. lawmang
14. niru
15. sallidété
16. tang/bandihadu
17. topiré
18. vanté
19. vavuwang u dalliyò
20. voroké

1. baso
2. kutsilyo
3. lingkoranan
4. silhig
5. kudkuran
6. luwag
7. kaldero
8. kalha
9. takore
10. moskitero
11. plato
12. lamesa
13. unlan
14. nigo
15. kutsara
16. bandehado
17. banig
18. baol
19. duyan sa bata/
duyananan
20. yahong

FILIPINO**ENGLISH****Mga Kagamitan sa Bahay****Household Items**

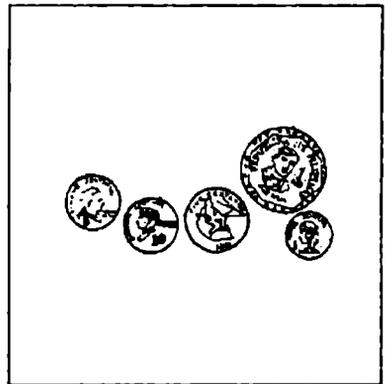
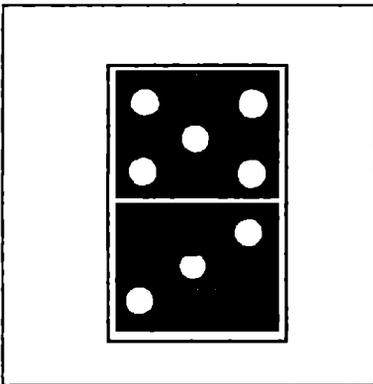
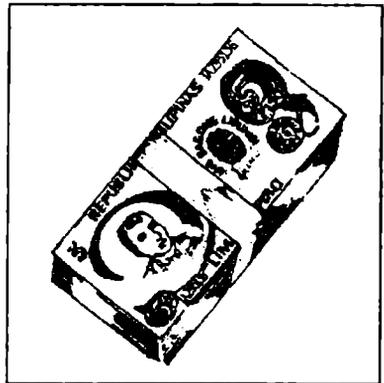
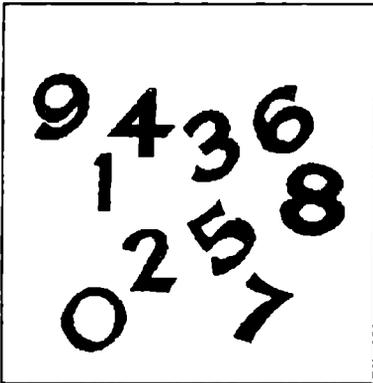
1. baso	1. glass
2. kutsilyo	2. knife
3. upuan	3. chair/bench
4. walis	4. broom
5. kudkuran	5. coconut grater
6. sandok	6. ladle
7. kaldero	7. cooking pot
8. kawali	8. frying pan
9. kaldero	9. kettle
10. kulambo	10. mosquito net
11. plato/pinggan	11. plate
12. lamesa/mesa	12. table
13. unan	13. pillow
14. táhipan	14. winnowing tray
15. kutsara	15. spoon
16. bandeha	16. large tray
17. banig	17. sleeping mat
18. kahon	18. chest/trunk
19. kuna, aluyan	19. child's cradle
20. mangkók	20. bowl

Papamilang, Kulléta

Pag-ihap, Kwarta

Pagbilang, Pera

Counting, Money

SANGIRÉ**Papamilang**

1. sémbaù
2. dalluwa
3. tataw
4. pà
5. lima
6. nung
7. pitu
8. waw
9. siyaw
10. mapuwo
11. duwampuwo
12. tawmpuwo
13. pà u puwo
14. limampuwo
15. nung u puwo
16. pitumpuwo
17. wawmpuwo
18. siyawmpuwo
19. marasù
20. sérivu
21. mawalla

BINISAYA**Pag-ihap**

1. usa/uno
2. duha/dos
3. tulo/tres
4. upat/kwatro
5. lima/singko
6. unum/says
7. pito/syete
8. walo/otso
9. siyam/nwebe
10. napulo/dyes
11. kaluhaan/baynte
12. katloan/treynta
13. kap-atan/kwarenta
14. kalim-an/singkwenta
15. kan-uman/saysenta
16. kapito-an/setenta
17. kawalohan/otsenta
18. kasiyaman/nobenta
19. usa ka gatus/syento
20. usa ka libo/mil
21. tunga

FILIPINO**ENGLISH****Pagbilang****Counting**

1. isa/uno	1. 1/one
2. dalawa/dos	2. 2/two
3. tatlo/tres	3. 3/three
4. apat/kuwatro	4. 4/four
5. lima/singko	5. 5/five
6. anim/seis	6. 6/six
7. pito/siyete	7. 7/seven
8. walo/otso	8. 8/eight
9. siyam/nuwebe	9. 9/nine
10. sampu/diyes	10. 10/ten
11. dalawampu/beinte	11. 20/twenty
12. tatlumpu/treinta	12. 30/thirty
13. apatnapu/kuwarenta	13. 40/forty
14. limampu/singkuwenta	14. 50/fifty
15. animnapu/seysenta	15. 60/sixty
16. pitumpu/setenta	16. 70/seventy
17. walumpu/otsenta	17. 80/eighty
18. siyamnapu/nobenta	18. 90/ninety
19. isang daan/siyento	19. 100/one hundred
20. isang libo/mil	20. 1000/one thousand
21. kalahati	21. half

SANGIRÉ

22. kébi
23. ikaysa
24. ikaduwa
25. ikatataw
26. ikapà
27. Pilla sulle?
28. sénsulle
29. duwa sulle
30. taw sulle
31. pà u sulle
32. pésénsulle
33. sénggà piyà-piyàve
34. masaw
35. masaw-masaw

Kulléta

1. kadakù mapuwo
2. pisita
3. salapì
4. pisusé sémbaù
5. pisusé sémbaù pisita
6. pisusé sémbaù salapì
7. pisusé lima

BINISAYA

22. tanan
23. una
24. ikaduha
25. ikatulo
26. ikaupat
27. Makapila?
28. kausa/kas-a
29. makaduha
30. makatulo
31. makaupat
32. panagsa
33. usahay
34. kanunay/subsub
35. kanunay

Kwarta

1. dyes sintabos
2. baynte sintabos
3. singkwenta sintabos
4. pisos
5. uno baynte
6. uno singkwenta
7. singko pisos

FILIPINO

22. lahat
23. una
24. ikalawa
25. ikatlo
26. ikaapat
27. Ilang beses?
28. minsan
29. dalawang beses
30. tatlong beses
31. apat na beses
32. bihira
33. paminsan-minsan
34. madalas/malimit
35. palagi

Pera

1. diyos/ diyos sentimos
2. beinte/ beinte sentimos
3. singkwenta sentimos
4. piso
5. uno beinte
6. uno singkwenta
7. limang piso

ENGLISH

22. all
23. first (1st)
24. second (2nd)
25. third (3rd)
26. fourth (4th)
27. How many times?
28. once
29. twice
30. three times
31. four times
32. seldom/rarely/infrequently
33. occasionally/once-in-awhile
34. frequently/often
35. always

Money

1. ₱ .10/ten centavos
2. ₱ .20/twenty centavos
3. ₱ .50/fifty centavos
4. ₱ 1.00/one peso
5. ₱ 1.20/one twenty
6. ₱ 1.50/one fifty
7. ₱ 5.00/five pesos

Papamélli vuru Papédollong,
Papélosé vuru Papépalosé

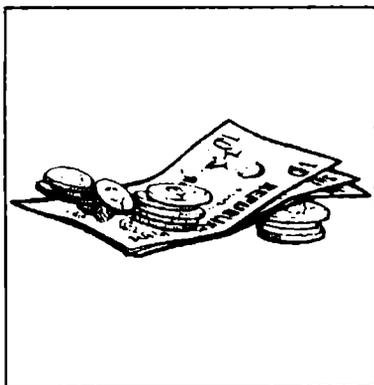
Pagpamalit ug Paghangyo,
Paghulam ug Pagpahulam

Pagbili at Pagtawad, Paghiram at Pagpapahiram

Buying and Bargaining, Borrowing and Lending

₱ 25.50

SANGIRÉ**BINISAYA****Papamélli vuru Papédollong****Pagpamalit ug Paghangyo**

1. Pilla sénténggowang luku ini?	1. Tagpila ang usa ka yarda niining panaptona?
2. Magénang karéngang!	2. Mahal kaayo!
3. Taya makasauté iyà.	3. Dili ko kaapas.
4. Mapakay makadollong génange?	4. Puwede ba makahangyo?
5. Masanàe karéngang génang ini.	5. Barato na kaayo ni.
6. Pilla kapunu?	6. Pila ang imong gusto?
7. Tambayko katiyò	7. Dugangi lang ug gamay.
8. Igélliù si siyà pisusé duwampuwo?	8. Ihatag ba nimo ug baynte pisos?
9. Ho. Pillang ténggowang ngatengu?	9. Sige. Pila ka yarda ang imong kuhaon?
10. Dalluwa ménti.	10. Duha lang.
11. O Inay, mapu ikaw mamélli topiré?	11. Mam, gusto ka ba mopalit ug banig?
12. Mapiya ini.	12. Maayo ni.
13. Isay nékowà ini?	13. Kinsa ang naghimo niini?
14. Iiyà nékowà.	14. Akoy naghimo.

FILIPINO**Pagbili at Pagtawad**

1. Magkano ang isang yarda ng telang ito?
2. Ang mahal naman!
3. Hindi ko kaya.
4. Puwede bang matawaran?
5. Napakamura na nito.
6. Magkano ang gusto mo?
7. Dagdagan mo pa ng kaunti.
8. Ibibigay mo ba ng dalawampung piso?
9. Sige. Ilang yarda ang kunin mo?
10. Dalawa lang.
11. Ale, gusto mo bang bumili ng banig?
12. Maganda ito.
13. Sino ang gumawa nito?
14. Ako pô ang gumawa.

ENGLISH**Buying and Bargaining**

1. How much is one yard of this cloth?
2. That's expensive!
3. I can't afford it.
4. Can it be discounted?
5. It's very inexpensive as it is.
6. How much would you like to pay?
7. Offer a bit more.
8. Can you give it to me for ₱20.00?
9. OK. How many yards would you like?
10. Just two.
11. Ma'am, would you like to buy a sleeping mat?
12. This one is nice.
13. Who made it?
14. I made it myself.

SANGIRÉ

15. Kellapa kasasingkàu
mékowà topiré?
16. Inangku nanéntillo si
siyà.
17. Apa deng véliiyangu?
18. Vélliyangku deng
séngkallollo lana,
séngkakilo matamisé,
vuru séngkapakiti
tatétiré.
19. Ini sasallyunu ini.

Papélosé vuru Papépalosé

1. O Ilaw, apa tudéu?
2. Apa kallidukangu?
3. Ta apave.
4. Iyà piyà tudéku angkeng
si kaw.
5. Apave?
6. Mapakay mosé iyà
dallupanu?
7. Aé, mapakay, gaydé
nagòe.

BINISAYA

15. Giunsa nimo
pagkahibalo sa paghimo
ug banig?
16. Gitudloan ko sa akong
inahan.
17. Unsa pa ang imong
paliton?
18. Mopalit pa ako ug usa
ka botilyang manteca,
usa ka kilong asukar,
ug usa ka paketeng
posporo.
19. Ni-a ang imong sukli.

Paghulam ug Pagpahulam

1. Unsa man ang imong
tuyo, Pare?
2. Duna bay imong
kinahanglan?
3. Wala man.
4. Duna unta koy ihangyo
nimo.
5. Unsa man?
6. Mahimo ba ko
maghulam sa imong
martilyo?
7. O, mahimo, pero
nadaot.

FILIPINO

15. Paano kang natutong gumawa ng banig?
16. Tinuruan pô ako ng nanay ko.
17. Ano pa ang bibilhin mo?
18. Bibili pa ako ng isang boteng mantika, isang kilong asukal, at isang pakete ng posporo.
19. Heto ang sukli mo.

Paghiram at Pagpapahiram

1. Anong kailangan mo, Pare?
2. Mayroon ka bang kailangan?
3. Wala naman.
4. Mayroon akong ipakikiusap sa iyo.
5. Ano ba?
6. Puwede bang mahiram ang martilyo mo?
7. Oo, puwede, kaya lang, nasira.

ENGLISH

15. How did you learn to make sleeping mats?
16. My mother taught me.
17. What else would you like (to buy)?
18. I still will buy one bottle of cooking oil, one kilo of sugar, and one package of matches.
19. Here is your change.

Borrowing and Lending

1. Why have you come, Friend?
2. Is there something you need?
3. Nothing in particular.
4. I have a favor to ask of you.
5. What is it?
6. May I borrow your hammer?
7. Well you could, but it's broken.

SANGIRÉ

8. Apa kowatengu?
9. Kédiko, deng ngatengku.
10. Mésaballé, Ilaw! Piyà nosé kani.
11. Isay nosé libroku?
12. Nabasanute libroku? Nu ngatengkute.
13. Iyulleku kéte bò vavéaw.
14. Iyà piyà llidùku katiyo, Dingangu.
15. Anàku piyà sakie.
16. Naylang kullétaku!
17. O Ilaw, mapakay si kaw, mangédang mga pisusé marasu?
18. Aé, maloséu ménti marasu pisusé.

BINISAYA

8. Unsay imong buhaton?
9. Ayaw usa, kuha'on nako.
10. Uy! Gihulaman na ra ba ganiha.
11. Kinsay naghulam sa akong libro?
12. Nahuman ka na ba'g basa sa akong libro? Ako na ra bang kinahanglanon.
13. Iuli lang nako unyang hapon.
14. Duna unta ko'y gamay nga kinahanglan kanimo.
15. Akong anak dunay sakit.
16. Nawala ang akong kwarta!
17. Mohulam unta ko sa imo'g kwarta bali ug usa ka gatos ka pisos?
18. O, pahulamon ta ka ug usa ka gatos ka pisos.

FILIPINO

8. Aanhin mo ba?
9. Maghintay ka muna, kukunin ko pa.
10. Ay! Huwag kang magdamdam. Napahiram ko na, kanina lang.
11. Sino ang humiram ng aking aklat?
12. Nabasa mo na ba ang aking aklat? Kasi kailangan ko na.
13. Isasauli ko lang mamayang hapon.
14. May kaunting kailangan ako sa iyo.
15. May sakit ang aking anak.
16. Nawala ang aking pera!
17. Puwede ba akong manghiram ng sandaang piso sa iyo?
18. Oo, pahihiramin kita ng isang daan piso.

ENGLISH

8. What will you do with it?
9. Wait a minute, I'll get it.
10. Oh! Don't be upset Friend. It was already borrowed earlier today.
11. Who borrowed my book?
12. Have you finished reading my book? I need it now.
13. I will return it this afternoon.
14. I have a small problem, Friend.
15. My child is sick.
16. My money is lost!
17. Friend, may I please borrow one hundred pesos from you?
18. Yes, I will lend you one hundred pesos.

SANGIRÉ

19. Saamaté, arusangku su ahadé sémbaù.
20. Taya makalósé ikaw, sabape ta apa pisuséku.
21. O Ilaw, mapakay si kaw, mangutang pisusé sérivu?
22. Aé, pautanengku ikaw.
23. Kéte vadengku ikaw, bila makapangoprasé su vuwang saù duménta ini.
24. Aé, gaydé tate manamba iyà saù.
25. Naùve taya isandàu vutingu?
26. Nasandàeve, gaydé tayave nikasubukangku.

BINISAYA

19. Salamat, ilisan lang nako sa sunod semana.
20. Wala ko'y ikapahulam nimo, tungod kay wala ako'y kwarta.
21. Mahimo bang mag-utang ko sa imo bali ug usa ka libo ka pisos?
22. O, pautangon ta ka.
23. Bayaran ka lang nako, karon sunod bulan mahuman ako magkopras.
24. Oo, pero dili na ako magpautang pag-usab.
25. Nganong dili man nimo iprenda ang imong ariyos?
26. Naprenda na ug wala pa nako malukat.

FILIPINO

19. Salamat, babayaran kita sa susunod na linggo.
20. Hindi kita mahiram, dahil wala akong pera.
21. Puwede ba mangutang ako sa iyo isang libong piso?
22. Oo, pauutangin kita.
23. Babayaran kita sa susunod na buwan, kung matapos na ang kopras namin.
24. Oo, pero hindi na ako magdagdag ulit.
25. Bakit hindi mo isangla ang iyong hikaw?
26. Isinangla ko na, pero hindi ko pa natutubos.

ENGLISH

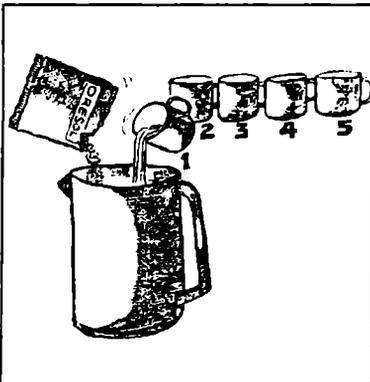
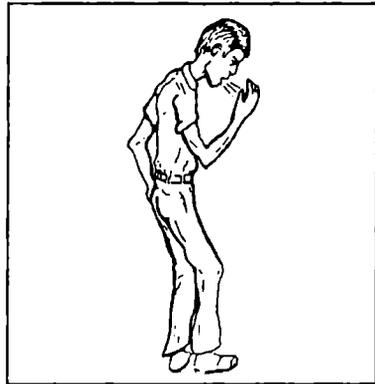
19. Thank you, I'll return it next week.
20. You can't borrow from me, because I don't have any money.
21. Friend, may I please have one thousand pesos' credit?
22. Yes, I'll give you credit.
23. I will repay you next month, if I am able to make copra.
24. Yes, but I won't give any more credit after this.
25. Why don't you pawn your earrings?
26. I've already pawned them, but I haven't yet redeemed them.

Mga Gagédang u Avà

Balatian

Karamdaman

Sickness

SANGIRÉ**Mga Gagédang u Avà**

1. Dai péllallasaku.
2. Masakì iyà.
3. Pakipandayko su dustullé.
4. Isay dustullé mangundang mapiya?
5. I Dustullé ____, sabape isiye mapiya vuru katiyò pamadé.
6. Apa gahédangu?
7. Matédù témbòku.
8. Namuta iyà kéngì.
9. Métumbuliling matakù vuru mallallung.
10. Andiu iyà piyà kékiréku.
11. Matédù su daw reréku.
12. Nisémunang iyà.
13. Iyà piyà sékoéku.
14. Déndinang iyà.
15. Katétikang iyà.

BINISAYA**Balatian**

1. Dautan ang akong gibati.
2. Nagsakit ko.
3. Magpatan-aw ka sa doktor.
4. Kinsa ang maayong doktor?
5. Si Doktor ____, kay maayo siya ug gamay ra ang bayranan.
6. Unsa ang imong gibati?
7. Sakit ang akong ulo.
8. Nagsuka ko kagabii.
9. Gilabdan ug gihilantan ko.
10. Tingali duna akoy malarya.
11. Sakit ang akong tutunlan.
12. Gisip-on ko.
13. Duna koy ubo.
14. Gitugnaw ko.
15. Giinitan ko.

FILIPINO**ENGLISH****Karamdaman**

1. Masamà ang aking pakiramdam.
2. May karamdaman ako.
3. Magpatingin ka sa doktor.
4. Sino ang mahusay na doktor?
5. Si Doktor ____, dahil magaling siya at mura siyang sumingil.
6. Anong pakiramdam mo?
7. Masakit ang ulo ko.
8. Sumuka ako kagabi.
9. Nahihilo ako at may lagnat.
10. May malarya yata ako.
11. Masakit ang aking lalamunan.
12. Sinisipon ako.
13. May ubo ako.
14. Giniginaw ako.
15. Naiinitan ako.

Sickness

1. I don't feel well.
2. I am sick.
3. Go to the doctor.
4. Who is a good doctor?
5. Doctor ____, because he/she is a good doctor and he/she charges less.
6. How do you feel?
7. I have a headache.
8. I vomited last night.
9. I feel dizzy and have a fever.
10. I may have malaria.
11. I have a sore throat.
12. I have a cold.
13. I have a cough.
14. I am cold.
15. I am hot.

SANGIRÉ

16. Inunang undang ini
kada mawkadé, law
mallangè vuru vavéaw,
kellete taw sulle
sédéaw.
17. Panginungko akè lavò.
18. Napiyate gahédangku.
19. Mapiya kakénabéku
kéngi.
20. Anàku matédù tiyange
vuru méngkilo.
21. Vavangkuko anàku
mumasakì ene dingang
u dustullé.
22. Naréngùe néngkilo
isiye?
23. Aé, tawte law!
24. Mapiya pangundang
anàu akè laukang u
budaké vuru matamisé.
25. Téntillongku ikaw
makanteré papékowà
undang ene.

BINISAYA

16. Imna ning tambala
kada buntag, udto, ug
hapon, makatulo sa usa
ka adlaw.
17. Pag-inum ug daghang
tubig.
18. Maayo na ang akong
gibati.
19. Maayo ang akong
pagkatulog kagabii.
20. Ang akong anak
gisakitan ug tiyan ug
nagkalibanga.
21. Dad-on ko sa doktor
ang akong masakiton
nga anak.
22. Dugay na ba siyang
nagkalibanga?
23. Oo, tulo na ka adlaw!
24. Ang maayong tambal
sa imong anak mao
ang tubig nga butangan
ug asukar ug asin unya
sagulon pag-ayo.
25. Tudloan ta ka unsaon
paghimo niining tambal.

FILIPINO

16. Inumin mo ang gamot na ito tatlong beses isang araw, tuwing umaga, tanghali, at hapon.
17. Inumin mo ang maraming tubig.
18. Mabuti na ang aking pakiramdam.
19. Nakatulog ako nang mahimbing kagabi.
20. Masakit pô ang tiyan ng aking anak at nagtatae.
21. Dalhin ko na sa doktor ang anak ko na may sakit.
22. Matagal na ba ang kanyang pagtatae?
23. Oo, tatlong araw na pô!
24. Ang mabuting gamot sa iyong anak ay tubig na may pinaghalong asukal at asin.
25. Ituturo ko sa iyo ang paggawâ ng gamot na ito.

ENGLISH

16. Take this medicine three times a day, every morning, noon and afternoon.
17. Drink a lot of water.
18. I am feeling better now.
19. I slept well last night.
20. My child has stomach pain and diarrhea.
21. I should take my sick child to the doctor.
22. Has he/she had diarrhea for a long time?
23. Yes, for three days now!
24. An excellent medicine for your child is water with a mixture of sugar and salt.
25. I will teach you how to make this medicine.

SANGIRÉ

26. Pékasé, ngateyko séngkalitro aké (katikange kélle Kaltiké); bò pélong duwangkasallidété matamisé vuru pà u pullù budaké.
27. Bò ene, painunayko anàu katiyò-katiyò kada limangkaminuto maning mamuta isiye.
28. Bila kowatengu i ba pédo-pédo, bò taya manggà anàu ikasilawnu mapiya.
29. Nabakunate ba anàu?
30. Taya deng. Mapiya ba bila kowateng e?
31. Aé. Bila kélle dadallenge isiye tatallikudang u mga sakì daì, kellete rarudé, arasé, titanusé, sékoé madawng, polio, pépaé, vuru sakì u atè, allenge hipataytis B.

BINISAYA

26. Una, pagkuha ug usa ka litrong tubig (sama sa gidak-on sa Caltex nga sudlanan); dayon butangi ug duha ka kutsarang asukar ug un-kuarto sa kutsarita nga asin.
27. Pagkahuman, paimna ang imong anak sa hinayhinay matag lima ka minutus bisan kon mosuka siya.
28. Kon buhaton mo kini, dili madugay makita mong mamaayo ang imong anak.
29. Nabakunahan na ba ang imong anak?
30. Wala pa. Maayo ba kini nga buhaton?
31. Oo. Sa ingon niana nga paagi, siya mapanalipdan batok sa mga grabing sakit, sama sa tisis, dipterya, titanus, hutoy nga ubo, polio, tipdas, ug sakit sa atay nga ginganlan ug hepatitis B.

FILIPINO

26. Una, kumuha nang isang litrong tubig (isang sukat ng lalagyan ng Caltex) at lagyan ng dalawang kutsarang asukal at kalahati ng kalahating kutsaritang asin.
27. Pagkatapos, unti-unting painumin ang anak mo nito bawat limang minuto kahit magsuka siya.
28. Kung gagawin mo ito, mayamaya ay makikita mo nang gumagaling ang anak mo.
29. Nabakunahan na ba ang anak mo?
30. Hindi pa pô. Mabuti ba itong gawin?
31. Oo. Sa ganitong paraan, siya ay protektado sa mga grabing sakit gaya ng TB, sakit ng lalamunan, titanu, matigas na ubo, polio, tigdas, at sakit sa atay tinatawag na hepataytis B.

ENGLISH

26. First, get one liter of water (i.e. the size of a Caltex container); to this add two tablespoons of sugar and one fourth a teaspoon of salt.
27. Next, give your child sips of this drink every five minutes even if he/she vomits.
28. If you do this, soon you will see your child get better.
29. Has your baby been vaccinated yet?
30. No, not yet. Is it a good thing to do?
31. Yes. This way he/she will be protected from serious illnesses like tuberculosis, diphtheria, tetanus, whooping cough, polio, measles, and a liver disease called hepatitis B.

SANGIRÉ

32. Piyà vade ba bakuna ene?
33. Taya, ta apa vade bakuna ene.
34. Ngellèe saù mabakuna anàku?
35. Sasawté u sémbuwang ivalliu saù sini dingang anàu ene.

BINISAYA

32. Naa bay bayad ang magpabakuna?
33. Walâ, libre ang magpabakuna.
34. Kanus-a ang sunod nga higayon nga puwedeng mabakunahan ang akong anak?
35. Human sa usa ka bulan ibalik ang imong anak dinhi.

FILIPINO

32. May bayad ba ang magpabakuna?
33. Walâ, libre ang magpabakuna.
34. Kailan ang susunod na pagbabakuna sa anak ko?
35. Pagdating ng isang buwan ibalik mo ulit dito ang anak mo.

ENGLISH

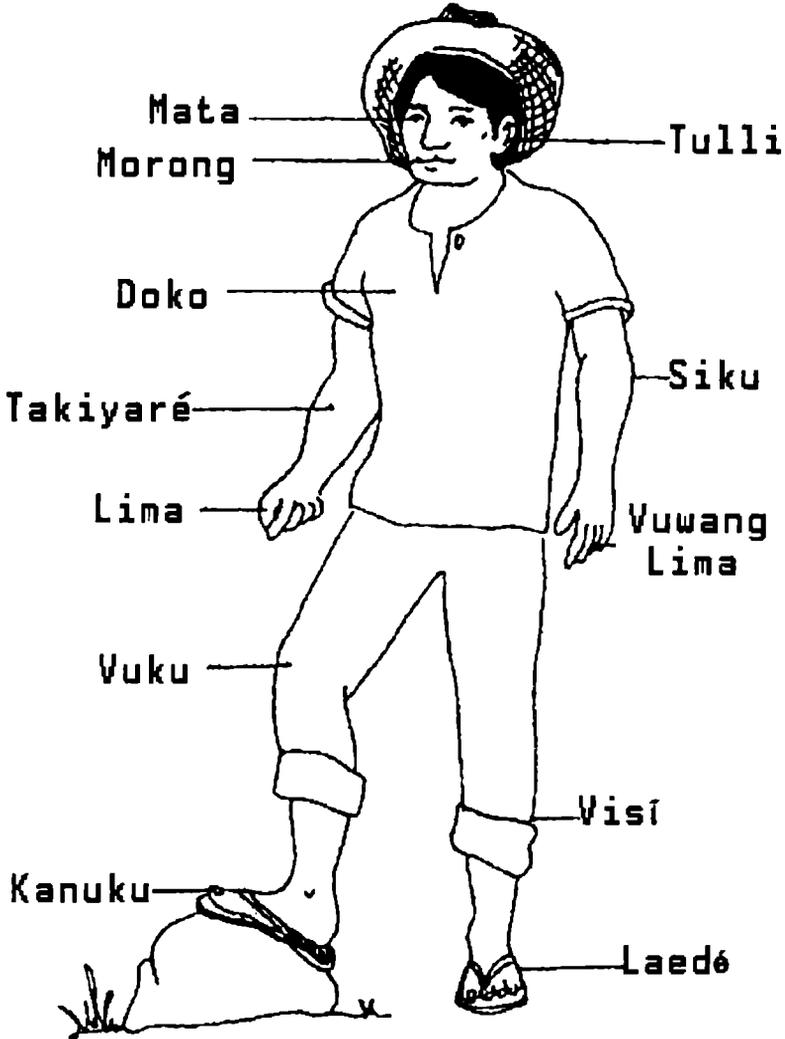
32. Is there a charge for the injection?
33. No, the injection is given free.
34. When is the next time I can have my baby immunized?
35. In one month return here with your child.

Mga Pallabotuwang u Avà

Parti sa Lawas

Bahagi ng Katawan

Parts of the Body

SANGIRÉ**Mga Pallabotuwang u Avà**

1. alle
2. ate
3. avà
4. bagà
5. bémbang
6. dara
7. dérù
8. dila
9. doko
10. duri
11. éngeyà
12. gati
13. illung
14. inang u lima
15. irà
16. isi
17. kanuku
18. kéngkondà
19. kidni
20. kombang

BINISAYA**Parti sa Lawas**

1. suwang
2. atay
3. lawas
4. baga
5. abaga
6. dugô
7. agtang
8. dila
9. dughan
10. bukog
11. ilok
12. nawong
13. ilong
14. kumagko
15. ugat
16. ngipon
17. kuko
18. kilay
19. rinyon
20. tungol

FILIPINO**ENGLISH****Bahagi ng Katawan****Parts of the Body**

1. baba	1. chin
2. atay	2. liver
3. katawan	3. body
4. baga	4. lungs
5. balikat	5. shoulder
6. dugô	6. blood
7. noo	7. forehead
8. dila	8. tongue
9. dibdib	9. chest
10. buto	10. bone
11. kilikili	11. armpit
12. mukha	12. face
13. ilong	13. nose
14. hinlalaki	14. thumb
15. ugát	15. blood vessel
16. ngipin	16. teeth
17. kuko	17. fingernail/toenail
18. kilay	18. eyebrow
19. bató	19. kidney
20. sikmura	20. stomach

SANGIRÉ

21. korabé
22. kovaeng
23. laedé
24. likudé
25. lima
26. llallingsodang
27. mata
28. morong
29. pakelé
30. palledé u laedé
31. palledé u lima
32. payang
33. péaing
34. pédu
35. pépuso
36. pipì
37. pisi
38. pusigé
39. puwidé
40. reré
41. rusù
42. siku

BINISAYA

21. pilok
22. hawaak
23. tiil
24. likod
25. kamot
26. lutahan
27. mata
28. baba
29. tikod
30. talampakan
31. palad
32. pa-a
33. pulso
34. pantog
35. kasingkasing
36. aping
37. panit
38. hubon
39. pusod
40. liog
41. gusok
42. siko

FILIPINO**ENGLISH**

21. pilikmata	21. eyelashes
22. baywang	22. waist
23. paa	23. foot
24. likod	24. back
25. kamay	25. hand
26. kasukasuán	26. joints
27. mata	27. eye
28. bibig	28. mouth
29. sakong	29. heel
30. lapalapa	30. sole of foot
31. palad	31. palm of hand
32. hita	32. thigh
33. pulso	33. wrist
34. apdó	34. gall bladder
35. puso	35. heart
36. pisngi	36. cheek
37. balat	37. skin
38. bumbunan	38. fontanelle/soft spot
39. pusod	39. navel
40. leeg	40. neck
41. tadyang	41. rib
42. siko	42. elbow

SANGIRÉ

43. susu
44. takiyaré
45. témbò
46. ténggowang
47. tinay
48. tiyang
49. tulli
50. unaing
51. utà
52. utuké
53. vingking laedé
54. visi
55. viviré
56. vuku
57. vungkele
58. vuwang laedé
59. vuwang lima

BINISAYA

43. soso
44. bukton
45. ulo
46. tutunlan
47. tinai
48. tiyan
49. dalunggan
50. dugukan
51. buhok
52. utok
53. buulbuol
54. batiis
55. ngabil
56. tuhod
57. bugan
58. tudlo sa tiil
59. tudlo

FILIPINO**ENGLISH**

43. suso	43. breast
44. bisig	44. arm
45. ulo	45. head
46. lalamunan	46. throat
47. bituka	47. intestines
48. tiyan	48. abdomen
49. tainga	49. ear
50. gulugód	50. backbone/spine
51. buhok	51. hair (head)
52. utak	52. brain
53. bukung-bukong	53. ankle
54. binti	54. calf of leg
55. labi	55. lips
56. tuhod	56. knee
57. singit	57. groin
58. daliri ng paa	58. toe
59. daliri	59. finger

Mga Kakanowà, Mga Gahédang u daw Nawng

Mga Kalihukan, Mga Pagbati

Mga Kilos, Mga Damdamin

Actions, Feelings

SANGIRÉ**Mga Kakanowà**

1. dumalleng
2. dumallisi
3. dumarékù
4. duméngu
5. kumakullung
6. kumanowà
7. kumang
8. kumayang
9. kumékiré
10. kumillay
11. kumondà
12. lumégay
13. luminsò
14. lumupa
15. llumallingalla
16. magukung
17. maiyang
18. mamè
19. manampaké
20. manepà

BINISAYA**Mga Kalihukan**

1. maglakaw
2. magtindog
3. maggakos
4. maghalok
5. magduku
6. maglihok
7. magkaon
8. maglangoy
9. magkurog
10. magyango-yango
11. magpiloc/magkidhat
12. magkatawa
13. maglukso
14. maghingal/maghangos
15. maghangad
16. magistorya
17. maglingkod
18. mag-adto
19. managpa/sagpa
20. magsipa

FILIPINO**ENGLISH****Mga Kilos****Actions**

1. lumakad	1. walk
2. tumayô	2. stand
3. yumakap	3. embrace/hug
4. humalik	4. kiss
5. yumukô	5. bend over
6. kumilos	6. move
7. kumain	7. eat
8. lumangoy	8. swim
9. manginig	9. shiver/shake
10. tumango	10. shake head in assent
11. kumisap	11. blink/wink
12. tumawa	12. laugh
13. tumalon	13. jump
14. humingal	14. puff/pant
15. tumingalâ	15. look upward
16. mag-usap	16. talk/converse
17. umupô	17. sit
18. pumunta	18. go
19. sumampal	19. slap the face
20. sumipa/manipa	20. kick

SANGIRÉ

21. manuntéké
22. manurudé
23. mangavì
24. mangiyoyabé
25. mébénang
26. mékurunà
27. mémbava
28. méndinà
29. mépakiling
30. mériyudé
31. mohò
32. mullung
33. rumeyò
34. ruméming
35. rumindù
36. rumomang
37. sumayo
38. sumékoé
39. sumindà
40. tumang

BINISAYA

21. manumbag
22. magtulud
23. magsaka
24. maghuy'ab
25. magatsi
26. manginat
27. magdala
28. maglabay
29. maglingo-lingo
30. magbira
31. magkanta
32. magsalum
33. maghilak
34. magpahiyum
35. magsid-ok
36. magkamang
37. magsayaw
38. magubo
39. magginhawa
40. magdagan

FILIPINO**ENGLISH**

21. manuntok	21. punch/hit with fist
22. magtulak	22. push
23. umakyat	23. climb
24. maghikab	24. yawn
25. humatsing	25. sneeze
26. mag-inat	26. stretch
27. magdala	27. carry/bring
28. magpukol	28. throw
29. umiling-iling	29. shake head in refusal
30. humila	30. pull
31. umawit/kumanta	31. sing
32. sumisid	32. dive
33. umiyak	33. cry
34. ngumitî	34. smile
35. sinukin	35. hiccup
36. gumapang	36. crawl
37. magsayaw/sumayaw	37. dance
38. umubo	38. cough
39. huminga	39. breathe
40. tumakbo	40. run

SANGIRÉ**BINISAYA****Mga Gahédang u daw
Nawng**

1. Kellapave kapapélou si?
2. Matétikang témbòe.
3. Natédùe sasindàe.
4. Nésetangke isiye.
5. Nasénsallàe daw nawnge.
6. Makinsé isiye.
7. Makakinsé végé, vuta isiye.
8. Nallidù iyà.
9. Alliyè ilangu daw nawngu allapéu su Mavu.
10. Nabéngang iyà.
11. Nikallallinaùu iyà.
12. Mabillahì karéngang isiye.
13. Iyà mapung kaw.
14. Nikapuwangku adate.
15. Ipuasaku ikaw.

Mga Pagbati

1. Kumusta ang imong kahimtang dinhi?
2. May pagkainit sa iyang ulo.
3. Nagsakit na ang iyang buot.
4. Nasuko na siya.
5. Sapoton siya.
6. Maloloy-on siya.
7. Kalooy kaayo, buta siya.
8. Naguol ako.
9. Ayaw wad-a ang imong paglaum sa Dios.
10. Natingala ako.
11. Gipakuratan mo ako
12. Malipayon siya kaayo.
13. Gusto ko sa imo.
14. Nagustuhan nako ang iyang kinaiya.
15. Gihigugma ko ikaw.

FILIPINO**ENGLISH****Mga Damdamin****Feelings**

1. Kumusta ang kalagayan mo?	1. How are you doing?
2. Mainitin ang kaniyang ulo.	2. He/she is hot-tempered.
3. Nasaktan ang kaniyang loob.	3. His/her feelings are hurt.
4. Nagagalit siya.	4. He/she is angry.
5. Masungit siya.	5. He/she is irritable.
6. Maawain siya.	6. He/she is soft-hearted.
7. Káwawà naman, bulag siya.	7. It is a pity, he/she is blind.
8. Nalulungkot ako.	8. I'm disappointed/sad.
9. Huwag kang mawalan ng pag-asa sa Diyos.	9. Don't lose your hope in God.
10. Namangha ako.	10. I'm amazed.
11. Ginulat mo ako.	11. You surprised me.
12. Masayang-masaya siya.	12. He/she is very happy.
13. Gusto kita.	13. I like you.
14. Nagustuhan ko ang ugali niya.	14. I like him/her.
(personality/character)
15. Iniibig kita./ Mahal kita.	15. I love you.

SANGIRÉ

16. Alliyè pétanudé si siye.
17. Nameya isiye si kaw.
18. Nabénsite isiye su esè ene.
19. Navusate iyà su dadélling ene.
20. Nilaganenge iyà kani.
21. Namuwagisé iyà si kaw makanteré kapésadeng ikitè.
22. Taya katagangku.
23. Napenè témbòku ini.
24. Taya nakareyò isiye, nitikéange dàl su daw nawnge.
25. Manimbe iyà daikange, gaydé isiye deng ipupasakuve.
26. Karénggè, natutungke kébi!
27. Karénggè, nébuwàe lansa ene.

BINISAYA

16. Ayaw pagsilos sa iya.
17. Naulaw siya sa imo.
18. Napungot siya nianang lalaki.
19. Gisumhan na ako nianang sud-an.
20. Gikasab-an ako niya ganiha.
21. Nahiubos ako tungod sa atong kasabutan.
22. Di ko makasiguro.
23. Nalibog ako.
24. Di siya makahilak, gipugngan niya ang iyang kaugalingon.
25. Bisan ako gidaot niya, higugma'on ko gihapon siya.
26. Kasayang, nasunog na tanan!
27. Kasayang, naglarga na ang lantsa.

FILIPINO

16. Huwag kang magselos sa kaniya.
17. Nahihiya siya sa iyo.
18. Naiinis siya sa lalaki na iyon.
19. Nasusuya na ako sa ulam na iyan.
20. Pinagalitan niya ako kanina.
21. Nawalan ng gana ako sa iyo dahil sa ating pinagkasunduan.
22. Hindi ko tiyak.
23. Magulo ang isip ko.
24. Hindi siya makaiyak, kinikimkim na lamang niya ang kaniyang sama ng loob.
25. Kahit na ako'y pinagmamalupitan niya'y mahal ko pa rin siya.
26. Sayang, nasunog na lahat!
27. Sayang, nakaalis na ang lantsa.

ENGLISH

16. Don't be jealous of him/her.
17. He/she is embarrassed in front of you.
18. He/she hates that man.
19. I can't stand to eat that viand anymore.
20. Earlier he/she offended me.
21. I am disappointed with you regarding our(pl incl) agreement.
22. I'm not sure.
23. I'm confused.
24. He/she doesn't cry, he/she just holds it back.
25. Even though he/she treats me badly, I still love him/her.
26. What a waste, it all burned!
27. Too bad, the boat left already.

SANGIRÉ

28. Alliyè deng taréndonay.
29. Matakù ikaw su sagullang?
30. Mga vavo, katowang, lipang vuru kotang makallalléting.
31. Liméndi iyà piyà tangang liminsò su témbòku.
32. Nasísà iyà.
33. Muminggay iyà.
34. Narutungke mga dalliyò.
35. Nallow isiye.
36. Iyà lay.

BINISAYA

28. Ayaw kabalaka.
29. Mahadiok ka ba sa kobra?
30. Mga ilaga, bitin, uhipan og taluto makahadlok.
31. Nakuyawan ako tungod kay dunay ok-ok nga milukso sa akong ulo.
32. Gikapoy ako.
33. Katulgon ako.
34. Gutom na ang mga bata.
35. Giuhaw siya.
36. Ako usab.

FILIPINO

28. Huwag kang mag-alaala.
29. Natatakot ka ba sa kobra?
30. Ang daga, ahas, alupihan at butiki ay nakapangingilabot.
31. Nagulat ako nang may lumagpak na ipis sa aking ulo.
32. Pagod na ako.
33. Inaantok na ako.
34. Nagugutom na ang mga bata.
35. Nauuhaw siya.
36. Ako rin.

ENGLISH

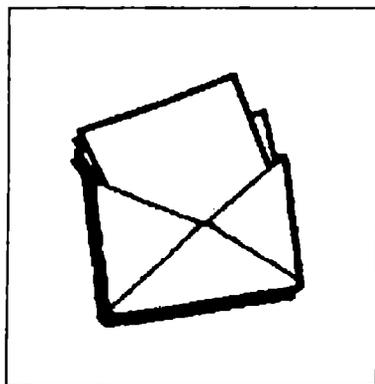
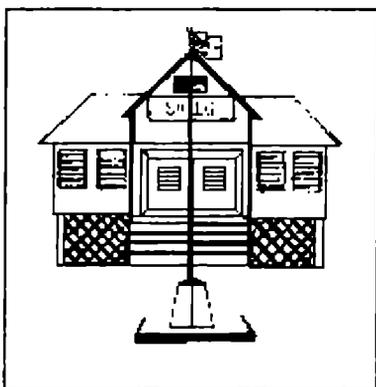
28. Don't worry.
29. Are you afraid of cobras?
30. Rats, snakes, centipedes and house lizards make one feel creepy/repulsed.
31. I was startled, because a cockroach jumped on my head.
32. I'm tired.
33. I'm sleepy.
34. The children are hungry.
35. He/she is thirsty.
36. Me too.

**Su Valleng Papangadikang, Papangadi Vella,
Mga Sullaté**

Sa Eskwelahan, Pagtoon sa Sinultihan, Mga Sulat

Sa Paaralan, Pag-aaral ng Wika, Mga Sulat

At School, Language Learning, Letters

SANGIRÉ**BINISAYA****Su Valleng Papangadikang****Sa Eskwelahan**

1. Mangumangke ikitè
Umang u Bansa. 2. Dumallisiko kébi ikitè. 3. Dallisi matullidé. 4. Ipélo limang kame
kowaneng sung kayri. 5. Kaiyangko ikame. 6. Daringiréko kamona. 7. Daringiréko mapiya
ikame. 8. Sémpukaykong kame
mga kakivo. 9. Basakong kame
pakabagé. 10. Pakasikomayng kame
mémbasa. 11. Pangadikaykong kame
saù. 12. Mékivo iyà. Bò
sémpukayng kame. 13. Pakallangè limang
kamene bila
kasingkatengke sasémpùe. | <ol style="list-style-type: none"> 1. Kantahon nato ang
Nasudnong Awit. 2. Manindog kitang tanan. 3. Pagtarong ug tindog. 4. Ibutang ang inyong
tuong kamot sa dughan. 5. Paglingkod mo. 6. Paminaw sa mo. 7. Paminaw mo'g maayo. 8. Tubaga (ninyo) ang
mga pangutana. 9. Kusga ninyo'g basa. 10. Hinaya lang ninyo ug
basa. 11. Tun-i ninyo pag-usab. 12. Mangutana ko. Tubaga
ninyo. 13. Ipataas ang inyong
kamot kon kahibalo mo
sa tubag. |
|--|--|

FILIPINO**Sa Paaralan**

1. Awitin na natin ang Pambansang Awit.
2. Tumayô tayong lahat.
3. Tumayô ng tuwid.
4. Ilagay ang kanang kamay sa dibdib.
5. Maupô kayo.
6. Makinig muna kayo.
7. Makinig kayong mabuti.
8. Sagutin (ninyo) ang mga tanong.
9. Basahin (ninyo) ng malakas.
10. Dahan-dahanin ninyo ang pagbasa.
11. Pag-aralan ninyo itong muli.
12. Magtatanong ako. Sagutin ninyo.
13. Itaas ninyo ang inyong kamay kung alam ninyo ang sagot.

ENGLISH**At School**

1. We(pl incl) will now sing the National Anthem.
2. (Let us pl incl) All stand up.
3. Stand up straight.
4. Place your(pl) right hand over your heart.
5. (You pl) Sit down.
6. (You pl) Listen first.
7. (You pl) Listen carefully.
8. (You pl) Answer the questions.
9. (You pl) Read aloud.
10. (You pl) Read quietly/softly.
11. (You pl) Study it again.
12. I'll ask a question. You(pl) answer.
13. Raise your(pl) hand if you(pl) know the answer.

SANGIRÉ

14. Pébellako pakabagé.
Taya ikadingiré.
15. Apa kowateng ikité
jéaw?
16. Alliyè dò papangadi
ikamene jéaw.
17. Mapiya.
18. Nérino.
19. Nésa.
20. Éé.
21. Taya.
22. Tate kataréndonangu.
23. Nikavullenangkute.
24. Taya kasilibangku.
25. Isay allengu?
26. Allengku, i _____.
27. Pillate umulléu?

Papangadi Vella

1. Masingkà ikaw
mébellang Filipino?
2. Makasilibé katiyò iyà.

BINISAYA

14. Kusga pagsulti. Dili mi
kadungog.
15. Unsa ang atong
buhaton ugma?
16. Ayaw mo pagpalta sa
klase ugma.
17. Maayo.
18. Insakto.
19. Sayop.
20. Oo.
21. Dili./Walâ.
22. Wala ako mahinumdam.
23. Nalimtan ko na.
24. Wa ko makasabut.
25. Kinsa'y imong ngalan?
26. Ang ngalan ko,
si _____.
27. Pila'y imong edad?

Pagtoon sa Sinultihan

1. Kahibalo ka ba
magsulti ug Filipino?
2. Makasabot lang ko ug
gamay.

FILIPINO

14. Lakasan mo. Hindi namin marinig.
15. Anong gagawin natin bukas?
16. Huwag kayong umabsent/lumiban sa klase bukas.
17. Magaling.
18. Tama.
19. Mali.
20. Oo.
21. Hindi./Walâ.
22. Hindi ko matandaan.
23. Nakalimutan ko na.
24. Hindi ko maintindihan/maunawaan.
25. Anong pangalan mo?
26. Ang pangalan ko, si _____.
27. Ilang taon ka na?

Pag-aaral ng Wika

1. Marunong ka bang magsalita ng Filipino?
2. Kaunti lang ang naiintindihan ko.

ENGLISH

14. Speak louder. We(pl excl) can't hear you.
15. What will we(pl incl) do tomorrow?
16. (You pl) Don't be absent from class tomorrow.
17. Good.
18. Right/correct.
19. Wrong/incorrect.
20. Yes.
21. No.
22. I don't remember.
23. I have forgotten.
24. I don't understand.
25. What's your name?
26. My name is _____.
27. How old are you?

Language Learning

1. Can you speak Filipino?
2. I can only understand a little.

SANGIRÉ

3. Makapébella iyà katiyo.
4. Kapuku iyà masingkà vellang kame.
5. Ikaw makaténtillo si siyà su vellang Visaya?
6. Kellapa papébellanu su vellang kamene _____?
7. Apa allenge i su vellang kame?
8. Apa papésébà ikame i?
9. Apa kanavonge ini?
10. Nikasilibangu apa nipébellaku?
11. Taya nikasilibangku.
12. Pébellako saù.
13. Panatéko mébella.
14. Aé, nikasilibangkute.
15. Masingkà mébellang Inglisé mapiya ikaw.

BINISAYA

3. Makasulti ko ug gamay.
4. Gusto kong magtuon sa inyong sinultihan.
5. Makatudlo ka ba nako pagsulti ug Binisaya?
6. Unsaon ninyo pagsulti ang _____ sa inyong sinultihan?
7. Unsay ngalan niini sa inyong sinultihan?
8. Unsay itawag ninyo niini?
9. Unsay kahulugan niini?
10. Nakasabot ka ba sa akong gisulti?
11. Wala ko makasabot.
12. Palihog usba.
13. Hinaya lang pagsulti.
14. Oo, nasabtan nako.
15. Maayo ka mosulti ug Ininglis.

FILIPINO

3. Makapagsalita ako ng kaunti.
4. Nais kong matuto ng inyong wika.
5. Maari bang turuan mo ako ng wikang Bisaya?
6. Sa inyong salita, paano mo sasabihin ang _____?
7. Anong tawag nito sa inyong salita?
8. Anong tawag ninyo dito?
9. Ano ang ibig sabihin nito?
10. Naintindihan mo ba ang sinabi ko?
11. Hindi ko pô naintindihan.
12. Pakiulit pô.
13. Dahan-dahan ka pagsasalita.
14. Oo, naintindihan ko na.
15. Mahusay kang magsalita ng Ingles.

ENGLISH

3. I can speak it a little.
4. I would like to learn your(pl) language.
5. Can you teach me the Visayan language?
6. In your(pl) language, how do you say _____ ?
7. In your(pl) language, what's the name for this?
8. What do you(pl) call this?
9. What does this mean?
10. Did you understand what I said?
11. I did not understand.
12. Please repeat it.
13. Speak more slowly.
14. Yes, I understood.
15. You know how to speak English well.

SANGIRÉ

16. Taya deng matullidé papébellaku.
17. Mangadi deng iyà vellang Sangiré.
18. Makapébellate katiyò iyà su Sangiré.
19. Pébisallako si siyà su Sangiré.
20. Kapuku masingkà mésangiré.
21. Nérinote ba?

Mga Sullaté

1. Moséko bolping malliyà.
2. Mépavava sullaté iyà su inangku.
3. Kallidukangku kallétasé, tumbuké vuru sobre.
4. Navoko sullatéku ini.
5. Pirmayko sini.
6. Pilla kalavòde tumbuké kapunu?

BINISAYA

16. Dili pa maayo ang akong pagsulti.
17. Magtoon pa ko sinultihang sa Sangil.
18. Makasulti na ko'g gamayng Sangil.
19. Pagsinangil kun mag-istorya ka sa akoo.
20. Gusto ko makahibalo sa Sangil.
21. Insakto na?

Mga Sulat

1. Mohulam ko sa imong bolpen kadali lang.
2. Magpadala ko ug sulat sa akong inahan.
3. Kinahanglan ko'g papel, selyo ug sobre.
4. Palihog paghulog kining akong sulat.
5. Pirmahi dinhi.
6. Pila ka buok 'stamp' ang gusto mo?

FILIPINO

16. Hindi pa maayos ang aking pagsasalita.
17. Nag-aaral pa ako ng wikang Sangil.
18. Makapagsalita ako ng kaunting Sangil.
19. Kausapin mo ako sa Sangil.
20. Gusto kong matuto ng Sangil.
21. Tama ba?

Mga Sulat

1. Pahiram nga ng bolpen mo sandali.
2. Magpapadala ako ng sulat sa nanay ko.
3. Kailangan ko ng papel, selyo at sobre.
4. Pakihulog mo ang aking sulat sa posopis.
5. Pakipirma pô dito.
6. Ilang selyo ang gusto mo?

ENGLISH

16. My speaking is not yet correct.
17. I am still learning the Sangil language.
18. I can speak a little Sangil.
19. Speak with me in Sangil.
20. I want to learn Sangil.
21. Is that correct?

Letters

1. Please lend me your pen for a moment.
2. I will send a letter to my mother.
3. I need paper, stamps and an envelope.
4. Please mail my letter.
5. Sign your name here.
6. How many stamps do you want?

SANGIRÉ

7. Vélliyangku dalluwa tumbuké, pétaré písusé dalluwa sémbaù, bò sémbaù písusé waw.
8. Nanullaté iyà véru i, gaydé ta deng sémpùe sallang kélli ini.
9. Andì naylangke.
10. Su apa pépavavangku taligrama?
11. Su apa kapangénggarengku?

BINISAYA

7. Mopalit ako ug duha ka 'stamp', usa ka tag dos ug usa ka tag otso.
8. Nagsulat ako kaniadto, pero hangtod karon wala pa'y tubag.
9. Tingale ug nawala na.
10. Asa ako magpadala ug telegrama?
11. Asa ko makatawag?

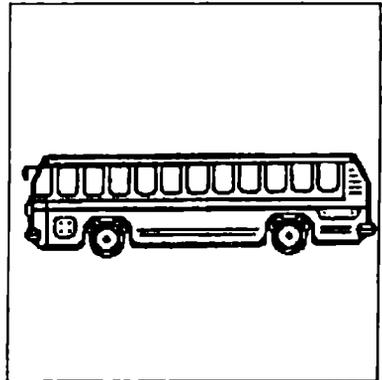
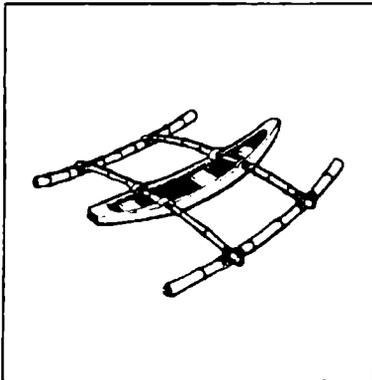
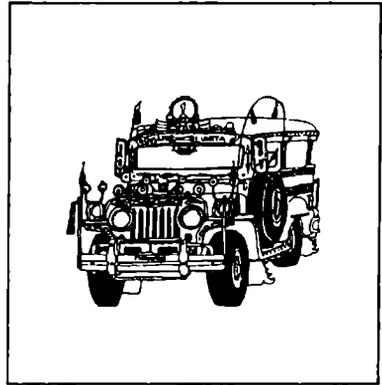
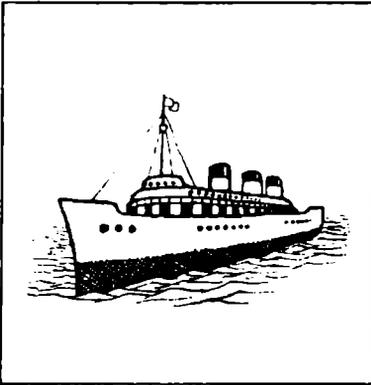
FILIPINO

7. Bibili ako ng dalawang selyo, isang dalawang piso, at isang otso piso.
8. Sumulat ako noon, pero wala pang sagot hanggang ngayon.
9. Baka nawala.
10. Saan ako puwedeng magpadala ng telegrama?
11. Saan ako puwedeng tumawag?

ENGLISH

7. I will buy two stamps, one for two pesos, and one for eight (pesos).
8. I wrote some time ago, but haven't got a reply yet.
9. Maybe it's lost.
10. Where can I send a telegram?
11. Where can I make a telephone call?

Lullang vuru Sasake
Pagkarga ug Pagsakay
Pagkakarga at Pagsakay
Cargo and Transportation

SANGIRÉ**Llulang vuru Sasake**

1. Dumalleng ikaw su Balut?
2. Aé, apa sasakenang dumalleng sene?
3. Sakete lansa ene.
4. Ténturùe si siyà.
5. Apie Dingangku.
6. Madawngke lanabé ini.
7. Kellapanete iyà sumake su lansa ene?
8. Alliyè kallidù, piyà mamamawké si kaw.
9. Sumake ikami bò u méllulang.
10. Ngellèe mébuwà lansa ene?
11. Kellapa kalléngù biyahi sasàe su Balut?
12. Mga nung u kawllasé ménti tanenge.

BINISAYA**Pagkarga ug Pagsakay**

1. Moadto ka ba sa Balut?
2. O, unsa ang akong sakan paingon didto?
3. Sakay na nianang lantsa.
4. Pagsunod sa ako.
5. Ubani ko.
6. Lawum na ang taub.
7. Unsaon nako pagsakay nianang lantsa?
8. Ayaw kaguol, kay dunay magpas-an sa imo.
9. Magsakay mi human sa karga.
10. Kanus-a mularga ang lantsa?
11. Unsa kadugayon sa biyahi padulong sa Balut?
12. Mga unom ka oras ang daganon sa lantsa.

FILIPINO**ENGLISH****Pagkakarga at Pagsakay****Cargo and Transportation**

1. Pupunta ka ba sa Balut?
2. Oo, ano ang aking sasakyan .papunta roon?
3. Sumakay ka sa lantsa na iyan.
4. Sumunod ka sa akin.
5. Sama ka sa akin.
6. Malalim na ang dagat.
7. Paano ako sasakay sa lantsa na iyan?
8. Huwag kang mag-alalá, mayroong magdadala sa iyo.
9. Sasakay kami pagkatapos ng magkarga.
10. Kailan aalis ang lantsa?
11. Gaano katagal ang biyahe patungong Balut?
12. Mga anim na oras tatakbuhin ng lantsa.

1. Are you going to Balut?
2. Yes, what do I ride to get there?
3. You take that boat.
4. Follow me.
5. Come with me, Friend.
6. It is high tide now.
7. How do I get on the boat?
8. Don't worry, someone will carry you (on shoulder).
9. We(pl excl) will get on after the cargo is loaded.
10. When does the boat leave?
11. How long is the trip going to Balut?
12. It takes about six hours.

SANGIRÉ**BINISAYA**

13. Kamona mékitéang
lansa bò u anung Coast
Guard.	13. Ang lantsa mananghid
unà pa Coast Guard.
14. Ngellèe lansà ini
méballi su Ladiyangasé?	14. Kanus-a magbalik ning
lantsa sa Dadiangas?
15. Andikay jéaw rébi
méballi.	15. Tingali ugma sa gabii
magbalik.
16. Ikitè mépiyunay?	16. Magbalón ba ta?
17. Kakà, iyàkote
mémbava.	17. Nong, ako na modala.
18. Kakéditayte, piyàe
mémbava.	18. Ayaw na lang, duna
nay magdala.
19. Téntangke sémbau ène;
iyàkote mémbava.	19. Ibilin lang ang usa;
ako na magdala.
20. Pilla papéngàu kébi ini?	20. Pilay kobra nimo
niining tanan?
21. Magénang karéngang!
Iyà ménggèlli pisusé
nung.	21. Mahal man kaayo!
Tagaan ta lang ka ug
says pisos.
22. Kellenete ba.	22. Sige na lang.
23. Su apa kasiliyasé?	23. Asa ang kasilyas?
24. Kellapa ikami bila
dumaseré?	24. Unsaon man namo kon
mag-ulan?
25. Ipélò isille langì-langì,
kullì taya marung ikitè.	25. Ibutang nila ang tolda,
aron dili ta mabasa.

FILIPINO

13. Muna magpaalam ang lantsa galing sa Coast Guard.
14. Kailan babalik ang lantsa sa Gen. Santos City?
15. Marahil bukas ng gabi babalik.
16. Magbabaon ba tayo?
17. Kuya, ako na ang magdala.
18. Huwag na, may nagdadala na.
19. Iwan mo ang isa; ako na ang magdala.
20. Magkano ang sisingilin mo sa lahat na ito?
21. Ang mahal naman! Seis na lang.
22. Sige na lang.
23. Nasaan ang palikuran?
24. Paano kami kung umulan?
25. Ilalagay nila ang tolda, para hindi rin tayo mabasa.

ENGLISH

13. First they must get permission from the Coast Guard.
14. When does the boat return to Gen. Santos City?
15. Probably tomorrow night it will return.
16. Should we(incl) take along something to eat?
17. Sir, I will carry it.
18. Never mind, someone is doing it already.
19. Leave that one; I will carry it.
20. How much will you charge for all this?
21. That's too much! I will give only six pesos.
22. Okay.
23. Where is the toilet?
24. What will we(excl) do if it rains?
25. They will put up a tarp, so that we(incl) won't get wet.

SANGIRÉ

26. Ikami makatatikì su lansa ene?
27. Andì, ikame makatatiki mapiya.
28. Su apa sasakenang jipé tanàe su Kiyamba?
29. Ranteré sene, gaydé mapiya ikaw sumakete su bus.
30. Mallaw deng Davo?
31. Mapì ikaw, Papà/ Babù?
32. Sakete ikaw. Ipélokute llullangu su vavong jipé.
33. Pilla sukayku vuru llullangku ini?
34. Su apa tumpangu?
35. Su apa dalleng su padiyang?
36. Dallengke matullidé.
37. Pangowaneng su sengé u dalleng.
38. Pangayri mapawsé u lalenteng.

BINISAYA

26. Makakatulog ba kami diha sa lantsa?
27. Tingali, makatulog mo ug maayo.
28. Asa ang dyip sakyan padulong sa Kiamba?
29. Didto dapit, maayo pa mosakay ka ug bus.
30. Layo pa ba ang Dabao?
31. Mouban ka ba, Tiyo/ Tiya?
32. Sakay na. Ibutang lang nako ang karga nimo sa taplod sa dyip.
33. Pila ang akong pasahi ug sa akong karga?
34. Asa ka manaog?
35. Asa ang dalan padulong sa merkado?
36. Diritso lang.
37. Patoo ta sa naay eskina.
38. Pawala ta sa unahan sa tulay.

FILIPINO**ENGLISH**

26. Makatulog ba kami sa lantsa?	26. Will we(excl) be able to sleep on the boat?
27. Siguro, makatulog kayo ng mabuti.	27. Perhaps, you(pl) will be able to sleep well.
28. Saan ang dyip na sakayan patungong Kiamba?	28. Where do I get the jeep going to Kiamba?
29. Banda roon, pero mabuti pa sumakay kang bus.	29. Over there, but it's better for you to ride a bus.
30. Malayo pa ba ang Davao City?	30. Is it much further to Davao City?
31. Sasama ka ba, Tiyo/ Tiya?	31. Are you coming, Uncle/ Auntie?
32. Sakay na. Ilalagay ko ang iyong kargada sa ibabaw ng dyip.	32. Get on. I will put your cargo on top of the jeep.
33. Magkano ang aking pasahe pati na kargada?	33. How much is the fare for me and my cargo?
34. Saan ka bababa?	34. Where will you get off?
35. Saan ang papuntang palengke?	35. Where is the way to the market?
36. Dumiretso ka lang.	36. Go straight ahead.
37. Pakanan tayo sa kanto.	37. Turn right at the corner.
38. Pakaliwa tayo pagkalampas ng tulay.	38. Turn left after the bridge.

SANGIRÉ

39. Pangédoko su sengèe.
40. Tumumpate iyà sini.
41. Su apa pamélliyang tikité u kapuputung?

BINISAYA

39. Hunong sa eskina.
40. Manaog na ko dinhi.
41. Asa ta makapalit ug tiket sa barko?

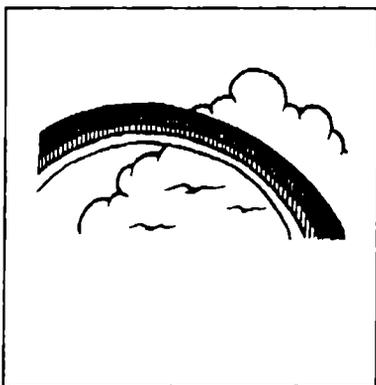
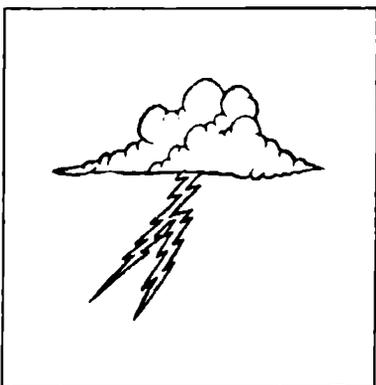
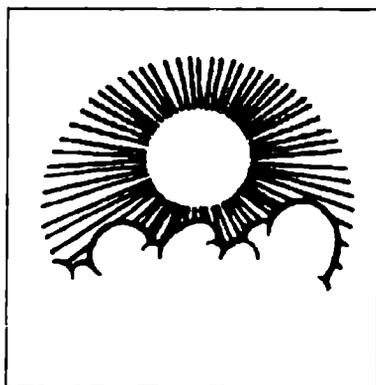
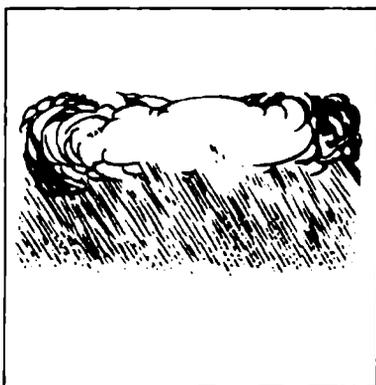
FILIPINO

- 39. Huminto ka sa kanto.
- 40. Bababa na ako rito.
- 41. Saan makabibili ng
tiket sa barko?

ENGLISH

- 39. Stop at the corner.
- 40. I will get off here.
- 41. Where can I buy a
ticket for passage on a
ship?

Mga Timpu
Mga Panahon
Kalagayan ng Panahon
The Seasons

SANGIRÉ**Mga Timpu**

1. Dalleng malébo, sabape timpung tariti.
2. Dimaseré mabagé karébi.
3. Iyà napukawng daù vuru kilà kéngi.
4. Mallallungkeng vanuwa ini.
5. Mayrà anging, sabape piyà vahiyu su Bisayasé.
6. Mapiya nu tate dumaseré.
7. Matétì sabape timputeng pédisé.
8. Matétì sini, gaydé madéning su vudé.
9. Bila malléngù deng pédisé ini, maynù mate sasuwang ikité.
10. Makatatakù dumalleng su sasi bila timpung savonaré.

BINISAYA**Mga Panahon**

1. Lapok ang dalan, kay ting-ulan na.
2. Kusog kaayo ang ulan gahapon.
3. Nakamata ko sa dalogdog ug kidlat kagabii.
4. Bugnaw ning lugara.
5. Mahangin kaayo, kay naay bagyo sa Bisayas.
6. Maayo kay wala na moulan.
7. Init kaayo kay ting-init na man karon.
8. Init diri, pero tugnaw sa bukid.
9. Kon magpadayon pa ning init, mauga ang atong tanom.
10. Makuyaw maglawig sa dagat kon ting-habagat.

FILIPINO**ENGLISH****Kalagayan ng Panahon**

1. Maputik ang daan, dahil tag-ulan.
2. Napakalakas ang ulan kahapon.
3. Ginising ako ng kulog at kidlat kagabi.
4. Maginaw sa lugar na ito.
5. Masyadong mahangin, dahil may bagyo sa Bisayas.
6. Mabuti at hindi na umuulan.
7. Napakainit dahil tag-init na ngayon.
8. Mainit dito, pero malamig sa bundok.
9. Kung magtatagal pa ang tag-init, mamatay ang ating tanim.
10. Delikado ang magbiyahe sa dagat kung panahon ng amihan.

The Seasons

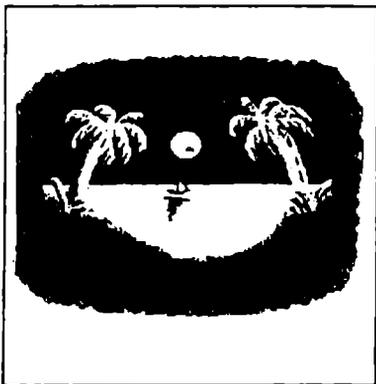
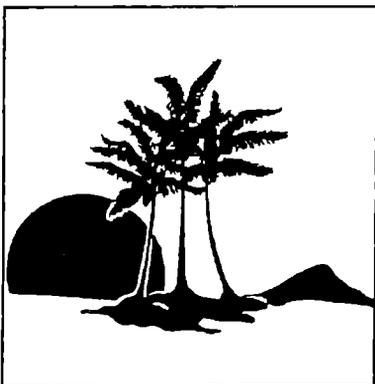
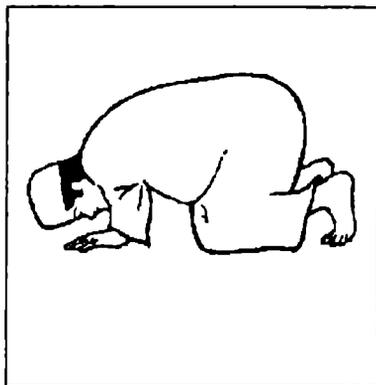
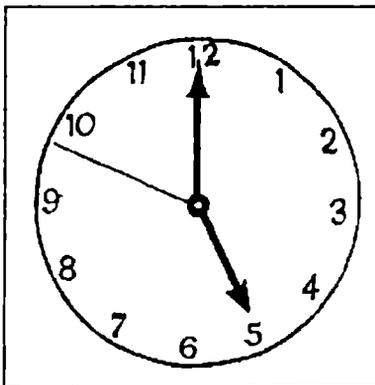
1. The road is muddy, because it's rainy season.
2. It rained very hard yesterday.
3. The thunder and lightning woke me up last night.
4. It's very cold in this place.
5. It's very windy, because there's a typhoon in the Visayas.
6. It's good that it's no longer raining.
7. It's very hot because it's dry season.
8. It's hot here, but it's cold in the mountains.
9. If the dry season continues, our(incl) crops will die.
10. It's dangerous traveling by sea during the northeast monsoon.

**Waktu, Law vuru Rébi, Mga Waktung Bisalla, Mga
Law Séngkahadé, Mga Waktung Sasambaiyang**

**Oras, Adlaw ug Gabii, Panahon, Mga Adlaw sa usa ka
Semana, Mga Oras sa Pagampo**

**Pagsasabi ng Oras, Araw at Gabi, Panahon, Mga Araw
ng isang Linggo, Mga Oras ng Pananalangin**

**Time, Day and Night, Time Expressions,
Days of the Week, Times of Prayer**

SANGIRÉ**Waktu**

1. Waktu apa manétà mararemong?
2. Alas nuwebe mawkadé.
3. Ala unang vavéaw.
4. Alas dos mawalla su vavéaw.
5. Alas kuwatru pà u puwo llima su minutune vavéaw.
6. Manggà deng?
7. Apa waktu ini?
8. Samullite ikaw.

Law vuru Rébi

1. law
2. rébi
3. law ini
4. bò rébi
5. karébi
6. kéngi
7. jéaw

BINISAYA**Oras**

1. Unsang orasa magsugod ang panagtigom?
2. Alas nwebe sa buntag.
3. Ala una sa hapon.
4. Alas dos medya sa hapon.
5. Alas kwatro kwarenta i singko sa hapon.
6. Madugay pa ba?
7. Unsa nay oras?
8. Naulahi ka na.

Adlaw ug Gabii

1. adlaw
2. gabii
3. karong adlaw/karon
4. karong gabii
5. kagahapon
6. kagabii
7. ugma

FILIPINO**ENGLISH****Pagsasabi ng Oras**

1. Anong oras magsisimula ang pulong?
2. Alas nuwebe ng umaga.
3. Ala una ng hapon.
4. Alas dos medya ng hapon.
5. Alas kuwatro kuwarenta'y singko ng hapon.
6. Matatagalan pa ba?
7. Anong oras na?
8. Huli ka na.

Araw at Gabi

1. araw
2. gabi
3. ngayon
4. ngayong gabi
5. kahapon
6. kagabi
7. bukas

Time

1. What time does the meeting start?
2. Nine o'clock in the morning.
3. One o'clock in the afternoon.
4. At 2:30 p.m.
5. At 4:45 p.m.
6. Will it be a long time yet?
7. What time is it?
8. You're late.

Day and Night

1. day/daytime
2. night/nighttime
3. today
4. tonight
5. yesterday
6. last night
7. tomorrow

SANGIRÉ

8. jéaw rébi
9. kémareng
10. kabéaw
11. kabéaw rébi
12. karébi vavéaw
13. sémbavéaw
14. malléndungke
15. kakawallane rébi
16. éndaì maw
17. mawkadé
18. mallangè law
19. vavéaw
20. sasédà u law
21. sasébang u law
22. sasébang u vuwang

Mga Waktung Bisalla

1. kani
2. kani mawkadé
3. vavéaw ini
4. inite ba
5. bøde

BINISAYA

8. ugma sa gabii
9. sunod nga adlaw
10. niadtong usa ka adlaw
11. niadtong usa ka gabii
12. gahapon sa hapon
13. kilumkilum
14. kangitngit
15. tungang gabii
16. kaadlawon
17. buntag
18. udto
19. hapon
20. pagsalup sa adlaw
21. pagsubang sa adlaw
22. pagsubang sa bulan

Panahon

1. ganiha
2. ganihang buntag
3. karong hapon
4. karon
5. unya

FILIPINO

8. bukas ng gabi
9. sa makalawa
10. kamakalawa
11. kamakalawa ng gabi
12. kahapon ng hapon
13. takipsilim
14. madilim
15. hating gabi
16. madaling-araw
17. umaga
18. tanghali
19. hapon
20. paglubog ng araw
21. pagsikat ng araw
22. pagsikat ng buwan

Panahon

1. kanina
2. kaninang umaga
3. ngayong hapon
4. ngayon
5. mamaya

ENGLISH

8. tomorrow night
9. day after tomorrow
10. day before yesterday
11. night before last
12. yesterday afternoon
13. dusk
14. darkness
15. midnight
16. dawn
17. morning
18. noon
19. afternoon
20. sunset
21. sunrise
22. moonrise

Time Expressions

1. a while ago
2. (earlier) this morning
3. this afternoon
4. now
5. later (today)

SANGIRÉ

6. sérébi-sédéaw
7. séngkahadé
8. sémbuwang
9. séntawng
10. jéaw kémareng
11. law-law
12. séngkahadé-séngkahadé
13. véru deng
14. ahadé nalliyu
15. vuwang ini
16. tawng duménta
17. véru i deng

Mga Law Séngkahadé

1. Ahadé
2. Isning
3. Salasa
4. Allébàa
5. Hamisé
6. Jamaté
7. Sabtu

BINISAYA

6. usa ka adlaw ug usa ka gabii
7. usa ka semana
8. usa ka bulan
9. usa ka tuig
10. ugma damlag
11. kada adlaw
12. kada semana
13. bag-o pa lang
14. miaging semana
15. karong bulana
16. sa sunod tuig
17. kaniadto pa

Mga Adlaw sa usa ka Semana

1. Dominggo
2. Lunes
3. Martes
4. Myerkoles
5. Huebes
6. Byernes
7. Sabado

FILIPINO

6. isang buong araw
7. isang linggo
8. isang buwan
9. isang taon
10. balang-araw
11. araw-araw
12. linggu-linggo
13. kailan lang
14. nakaraang linggo
15. ngayong buwan
16. sa susunod na taon
17. noong matagal na

Mga Araw ng isang Linggo

1. Linggo
2. Lunes
3. Martes
4. Miyerkules
5. Huebes
6. Biyernes
7. Sabado

ENGLISH

6. one 24-hour period
7. one week
8. one month
9. one year
10. someday
11. every day
12. every week (weekly)
13. recently
14. last week
15. this month
16. next year
17. long ago

Days of the Week

1. Sunday
2. Monday
3. Tuesday
4. Wednesday
5. Thursday
6. Friday
7. Saturday

SANGIRÉ**Mga Waktung
Sasambaiyang**

1. subu
2. llohollé
3. asallé
4. magallibé
5. esa

BINISAYA**Mga Oras sa Pagampo**

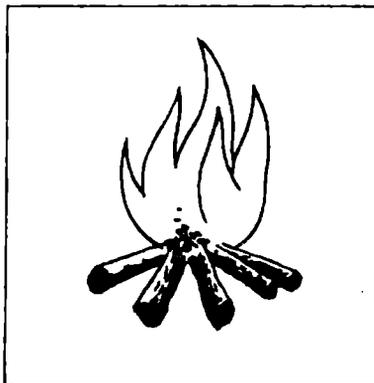
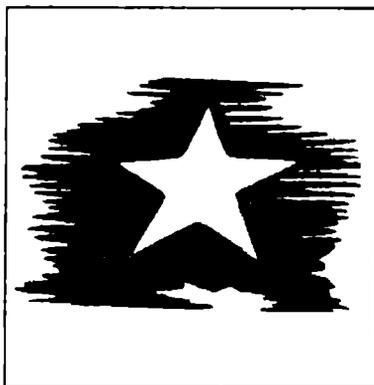
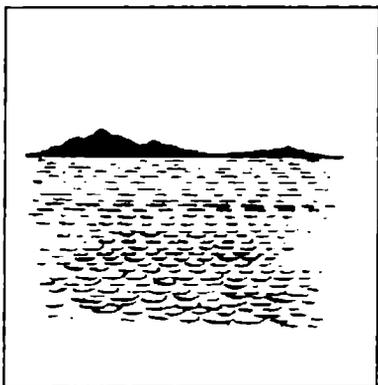
1. kaadlawon
2. udto
3. hapon
4. kilumkilum
5. gabii

FILIPINO**ENGLISH****Mga Oras ng Pananalangin****Times of Prayer**

1. madaling-araw
2. tanghali
3. hapon
4. takipsilim
5. gabi

1. dawn (before sunrise,
about 5:00 a.m.)
2. noon (about 12:15 p.m.)
3. afternoon (about 3:15
p.m.)
4. sunset (about 6:15 p.m.)
5. evening (after dark,
about 7:30 p.m.)

Duniya
Ang Kalibutan
Ang Mundo
The World

SANGIRÉ**BINISAYA****Duniya****Ang Kalibutan**

1. akè
2. anging
3. déndiparé
4. dukù
5. éntana
6. kayu
7. kiyaeng
8. langì
9. matanglaw
10. putung
11. sasi
12. sawré
13. tariti
14. watu
15. vinava
16. vine
17. vituwing
18. vudé
19. vulla
20. vuwang

1. tubig
2. hangin
3. balangaw
4. sagbot
5. yuta
6. kahoy
7. kawayan
8. langit
9. adlaw
10. kalayo
11. dagat
12. subâ
13. ulan
14. bato
15. panganod
16. binhi
17. bituon
18. bukid
19. bulak
20. bulan

FILIPINO**ENGLISH****Ang Mundo****The World**

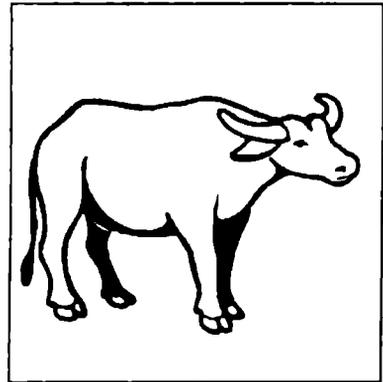
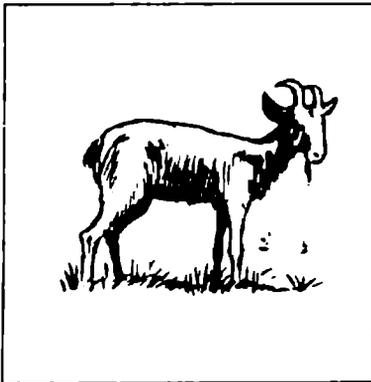
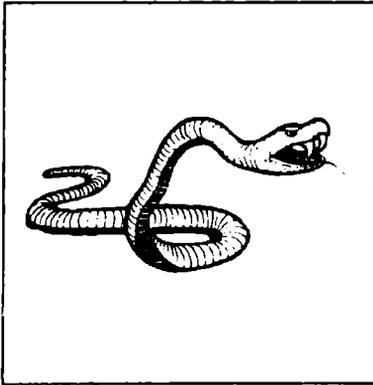
1. tubig	1. water
2. hangin	2. wind
3. bahaghari	3. rainbow
4. damo	4. grass
5. lupa	5. ground, soil
6. puno	6. tree
7. kawayan	7. bamboo
8. langit	8. sky
9. araw	9. sun
10. apoy	10. fire
11. dagat	11. sea
12. ilog	12. river
13. ulan	13. rain
14. bato	14. rock, stone
15. alapaap	15. cloud
16. binhî	16. seed
17. bituin	17. star
18. bundok	18. mountain
19. bulaklak	19. flower
20. buwan	20. moon

Mga Ballaniyawa

Mga Hayop

Mga Hayop

Animals

SANGIRÉ**Mga Ballaniyawa**

1. asu
2. asu katitò
3. kambing
4. karémbaw
5. katowang
6. kotang
7. kudà
8. lawati
9. meyò
10. meyò katitò
11. nating kudà
12. nating sapi
13. paniki
14. pénù
15. puwikang
16. rékuré
17. saga
18. saladéng
19. sapi
20. sawalla

BINISAYA**Mga Hayop**

1. iro
2. itoy
3. kanding
4. karabaw
5. bitin
6. talutô
7. kabayo
8. wati
9. iring
10. kuting
11. nati sa kabayo
12. nati sa baka
13. kabog
14. bao
15. pawikan
16. kuwaknit
17. baboy
18. usa/binaw
19. baka
20. halo

FILIPINO**ENGLISH****Mga Hayop****Animals**

1. aso
 2. tuta
 3. kambing
 4. kalabaw
 5. ahas
 6. butikî
 7. kabayo
 8. bulati/bulating-lupa
 9. pusa
 10. kuting
 11. bisiro
 12. guya
 13. paniki
 14. pagong
 15. pawikan
 16. kabág
 17. baboy
 18. usa
 19. baka
 20. bayawak
1. dog
 2. puppy
 3. goat
 4. carabao
 5. snake
 6. house lizard
 7. horse
 8. earthworm
 9. cat
 10. kitten
 11. colt
 12. calf
 13. bat-large
 14. small turtle
 15. large sea turtle
 16. bat-small
 17. pig
 18. deer
 19. cow
 20. monitor lizard

SANGIRÉ

21. suso
22. témpepà
23. tokè
24. ubà
25. vavo
26. vikò
27. vuwaya

BINISAYA

21. suso
22. baki
23. tukô
24. unggoy
25. ilaga
26. bitabita
27. buaya

FILIPINO

21. suso
22. palaka
23. tukô
24. matsing/unggoy
25. daga
26. ulúló
27. buwaya

ENGLISH

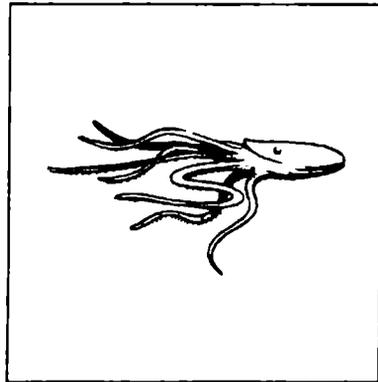
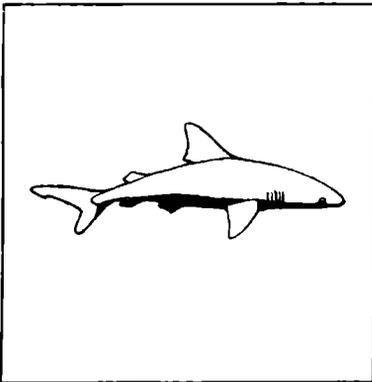
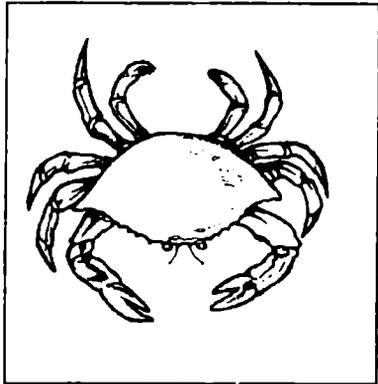
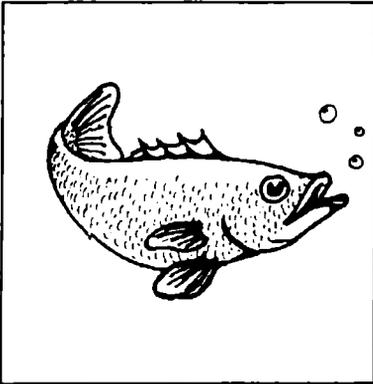
21. river snail
22. frog
23. gecko
24. monkey
25. mouse/rat
26. tadpole
27. crocodile

Mga Kinà

Isda

Isda

Fish

SANGIRÉ**Mga Kinà****Kinà u Akè**

1. aruéng
2. kasili
3. libangang
4. talapiya

Kinà u Sasi

1. akuré
2. bagaké
3. basayang
4. bémbanging
5. bulinaw
6. dawtuvu
7. déndapà
8. déndila
9. elong
10. kapuhu
11. karakà
12. kasigé
13. kayang-kayang
14. kollang
15. kumbolling
16. kumbora

BINISAYA**Isda****Isda sa Tubig**

1. haloan
2. kasili
3. tambasakan
4. tilapyà

Isda sa Dagat

1. caraw
2. lapulapu
3. pasayan
4. barilis
5. bulinaw
6. diwit
7. mayamaya
8. palad
9. mulmol
10. obuluk
11. alimango
12. haol-haol
13. layag-layag
14. danggit
15. ihu
16. pantat

FILIPINO**ENGLISH****Isda****Fish****Isdang Tabang****Fresh Water Fish**

1. dalag
2. igat/palos
3. abo
4. tilapia

1. mudfish/murrel
2. fresh-water eel
3. croaker
4. tilapia

Isdang Dagat**Salt Water Fish**

1. tambakol
2. lapulapu
3. sugpô
4. tambakol
5. dilis
6. balila
7. mayamaya
8. dapa/darapa
9. mulmol
10. baka-bakahan
11. alimango
12. lao-lao
13. kalmin-kalmin
14. danggit
15. pating
16. hito

1. tuna (small)
2. grouper
3. prawn
4. tuna-yellowfin
5. anchovy
6. hairtail/cutlassfish
7. red snapper
8. flounder
9. parrot fish
10. boxfish/trunkfish
11. crab
12. sardine
13. moorish idol
14. spinefoot
15. shark
16. catfish

SANGIRÉ

17. kurita
18. loy
19. mayugé
20. mémera
21. népo
22. panémbuwang
23. panésapeng
24. pari
25. pémpalledé
26. puray
27. rétung
28. sanémpa
29. sulibé
30. tagapipi
31. tangiri
32. tiyaw
33. uhudé
34. ullang
35. ullang u sasi
36. uyapé
37. vangaseng
38. véndosé
39. voto
40. vunaré

BINISAYA

17. kugita
18. botiti
19. bangsi
20. bagabaga
21. nuog-nuog
22. sapsap
23. lipti
24. pagi
25. istar
26. kinhason
27. tulingan
28. nukos
29. sulid
30. mamsa
31. tangigi
32. timbongan
33. obud
34. uwang
35. pansat
36. uyap
37. balangaseng
38. bangus
39. indon/indang
40. bunag

FILIPINO

17. kugita
18. botite
19. balang/bolador
20. бага-бага
21. noog-noog
22. sapsap
23. gong-gong
24. pagi
25. istarpis
26. tahong/halaan/tulya
27. tulingan
28. pusit
29. sulid/dalagang bukid
30. malapito
31. tanigi
32. saging-saging
33. obud
34. hipon
35. uláng
36. alamang
37. tursilyo
38. bangus
39. panangitan
40. bayang

ENGLISH

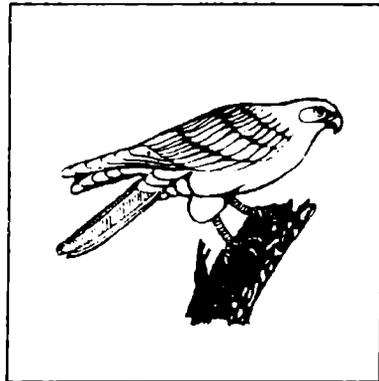
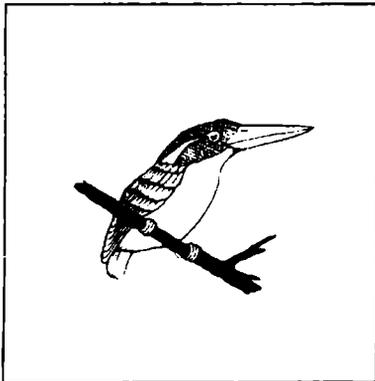
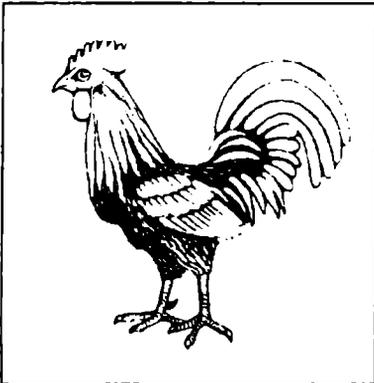
17. octopus
18. blowfish
19. flying fish
20. soldierfish/squirrelfish
21. scorpion fish
22. slipmouth
23. grunt
24. sting ray
25. starfish
26. shellfish
27. tuna-albacore
28. squid
29. caesio
30. jack/pampano/cavalla
31. Spanish mackerel
32. goatfish
33. pike-conger
34. shrimp (large)
35. lobster
36. shrimp (small)
37. medium barracuda
38. milkfish
39. moray eel
40. batfish/leaffish

Mga Biyasé u Manù

Langgam

Ibon

Birds

SANGIRÉ**Mga Biyasé u Manù**

1. bebe
2. bémbuku
3. gansu
4. kaemba
5. kaemba vowa
6. kalleyà
7. kaw
8. kuwà
9. lundung
10. manù
11. manù katitò
12. manù vaka
13. pugù
14. samisi
15. sarapati
16. sì
17. talitiké
18. véngka

BINISAYA**Langgam**

1. pato
2. kulago
3. gansa
4. banog
5. agila/manaol
6. piriko
7. kalaw
8. uwak
9. sunoy
10. manok
11. piso
12. himungaan
13. pitao
14. tamsi
15. salampati
16. maya
17. tamsi
18. tikarol

FILIPINO**ENGLISH****Ibon**

1. pato
2. kuwago
3. gansa
4. lawin
5. agila
6. loro
7. kalaw
8. uwak
9. tandang
10. manok
11. sisiw
12. inahing manok
13. pugong parang
14. pipit-puso
15. kalapati
16. maya
17. pipit
18. kasaykasay

Birds

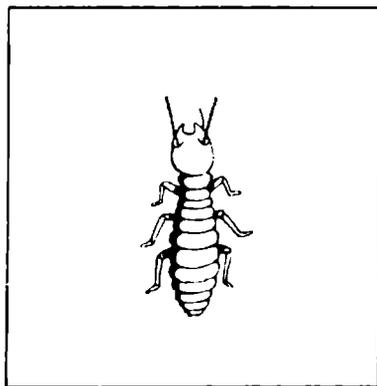
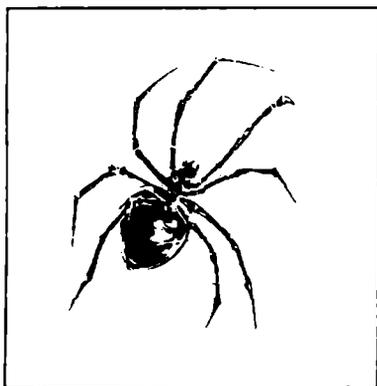
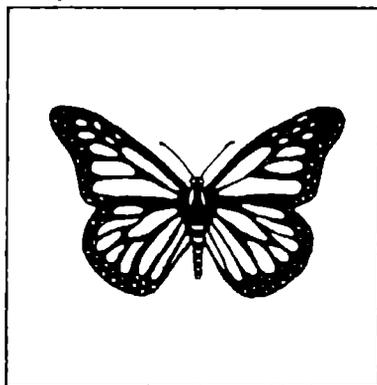
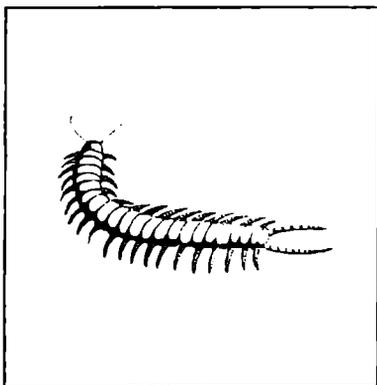
1. duck
2. owl
3. goose
4. chicken hawk
5. Philippine eagle
6. parrot
7. hornbill
8. crow/raven
9. rooster
10. chicken
11. chick
12. hen
13. quail
14. sunbird
15. dove
16. ricebird/chestnut
mannikin
17. wagtail/pipit
18. kingfisher

Mga Sapang Dallukù

Mananap

Mga Kulisap

Insects

SANGIRÉ**Mga Sapang Dallukù**

1. bébù
2. dariyu
3. kaho
4. kahong manù
5. kallekè
6. kallibumbang
7. kallimbotong
8. kallimbotong régu
9. kamaminsay
10. kanémpering
11. kutu
12. lango
13. latu
14. léndu
15. lipang
16. llalliyavidé
17. manumpitay
18. mélalésa akè
19. patiyukang
20. pilanduké

BINISAYA**Mananap**

1. bukbuk
2. dulon
3. pulgas
4. bunhok
5. kuting
6. alibangbang
7. alisiwsiw
8. kuliklik
9. abatod
10. lampinig
11. kuto
12. langaw
13. hulmigas
14. buyog
15. uhipan
16. labod
17. aninipot
18. alindanaw
19. putyukan
20. simbasimba

FILIPINO**Mga Kulisap**

1. bukbok
2. balang
3. pulgas
4. hanip
5. surot
6. paru-paro
7. tipaklong
8. kerwe/kuliglig
9. uwang
10. putakti
11. kuto
12. langaw
13. langgam
14. bubuyog
15. alupihan
16. singsing-ita
17. alitaptap
18. tutubi
19. pukyutan
20. sambasamba

ENGLISH**Insects**

1. woodborer
2. locust
3. flea
4. chicken flea/lice
5. bedbug
6. butterfly
7. grasshopper
8. cricket
9. atlas (coconut) beetle
10. wasp
11. louse/lice
12. fly
13. ant
14. bumblebee
15. centipede
16. millipede
17. firefly
18. dragonfly
19. honey bee
20. praying mantis

SANGIRÉ

21. rériyo
22. sabilé
23. sénsipì
24. tabuwang
25. tangang
26. ténì
27. ullidé
28. vakinava
29. varutu
30. wa

BINISAYA

21. gangis
22. anunugba
23. tanga
24. tambubuan
25. ok-ok
26. lamok
27. dakong ulod
28. lawa
29. bolod
30. anay

FILIPINO**ENGLISH**

21. kuliglig

21. cicada

22. gamu-gamo

22. moth

23. alakdan

23. scorpion

24. putakti

24. hornet

25. ipis

25. cockroach

26. lamok

26. mosquito

27. higad

27. caterpillar

28. gagamba

28. spider

29. salagubang/uwang

29. beetle

30. anay

30. termite

